

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้เสนอการค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์
- ๒.๕ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๖ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองพิจิตร
- ๒.๗ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมายปัจจัยขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นคำที่เกิดและอยู่เคียงคู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากกระบวนการปกครองนี้ถือว่าอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนั้นมาจากประชาชนดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงนำมาใช้ในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้นักวิชาการท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การแบ่งปันประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากกว่าความรับผิดชอบ เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน สามารถเข้ามามีส่วน

ช่วยเหลือกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน^๑

อีกท่านหนึ่งได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความพร้อมของประชาชนในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ด้วยการร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ อีกทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมในการจัดการและกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นโดยอาศัยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด^๒ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการแบ่งงานกันทำตามบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการในด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานหรือกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการให้ประสานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นจังหวะเดียวกัน จึงจะทำให้การปฏิบัติร่วมกันสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามที่ผู้มีส่วนร่วมทุกคนที่ปรารถนา^๓ นักวิชาการท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม๒ลักษณะคือลักษณะที่ ๑ การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการได้แก่การร่วมกันคิดค้นหาปัญหาการวางแผนการตัดสินใจการระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการการติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนและลักษณะที่ ๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง^๔ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ได้เสียสละทรัพยากรส่วนตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ เข้าไปมีบทบาทในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมด้านการจัดการการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่อยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน^๕ นักวิชาการท่านหนึ่ง ได้ให้

^๑กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, หลักการและเทคนิคการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน, วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคกลาง, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๔๐) : ๓๐.

^๒เจริญ ภัสระ,การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๓เดช กาญจนางกูร,การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ, (เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

^๔ปาริชาติวลัยเสถียรและคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๘.

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาคณะสงฆ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการแสดงความคิดเห็น ชี้ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการให้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรค ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคล และองค์กรหลายประเภท เพื่อให้เกิดความสมานไมตรี^๖

อีกประการหนึ่งการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง^๗

อีกความหมายหนึ่งของการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ทั้งร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมกันวางแผน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน^๘

สรุปการมีส่วนร่วมหมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเริ่มมาจากความศรัทธาและความสมัครใจในการที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ โดยได้แสดงความคิดเห็น และสิทธิเสรีภาพในการร่วมคิดร่วมทำ เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมกระทำ โดยการยอมรับ กฎและกติกาของสังคมชุมชนนั้น ๆ และการที่บุคคลต่างๆเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดปฏิบัติและประเมินผลในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งซึ่งต้องกระทำร่วมกันและดำเนินการเป็นกระบวนการทุกขั้นตอนด้วยความรับผิดชอบและมีผลประโยชน์จากการดำเนินงานอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันการที่ประชาชนหรือกลุ่มคนภายในสังคมได้เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการทุกขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ โดยใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเข้าร่วมทั้งทางด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ

^๖เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า : กรอบคิดข้อจำกัด และการวิเคราะห์ทางเลือก”, *วารสารพัฒนาชุมชน*, ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๑๑.

^๗ยูวัฒน์วุฒิเมธี, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน”, *วารสารพัฒนาชุมชน*, ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๔๑): ๓๒-๓๔.

^๘อุทัย บุญประเสริฐ, *หลักการและการบริหารโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร: เอส ดี เพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๓.

และร่วมประเมินผลงานซึ่งการร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่างๆจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นและให้เกิดการเรียนรู้ในการนำไปพัฒนาสิ่งต่างๆด้วยตนเอง อีกทั้งทำให้ชุมชนเกิดความเจริญเติบโตต่อไปในอนาคต

๒.๑.๒ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมต่างๆนั้นจะต้องมีรูปแบบทฤษฎีและลักษณะที่สำคัญตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงดังนี้

๑.การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่ามีอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่าเป็นต้น

๒.การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยรัฐไม่ต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมเป็นเพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

๓.การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหาความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย^๔

กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่ามีหลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ละทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน(Representative) และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ทฤษฎีความเป็นผู้แทน ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง/ถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานดีอย่างไรก็ดี ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงการสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริงและผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอเข้าสมัครรับเลือกตั้ง

ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา

^๔ เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน, (Community Research Study), (กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๕.

และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม^{๑๐}

การมีส่วนอีกความหมายหนึ่ง คือ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมในการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้มาเข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของกิจกรรม^{๑๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ ๔ ลักษณะดังนี้

- ๑.เป็นผู้มีบทบาทกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
- ๒.เป็นผู้รวบรวมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
- ๓.เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาวิธีการกระจายสินค้าและบริการ
- ๔.เป็นผู้ได้รับความพอใจและแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๑๒}

กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๔ ประการ ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานและร่วมค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยการสนับสนุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหาร การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

^{๑๐}ตินปรัชญพฤทธิ, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, (นนทบุรี :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘๓.

^{๑๑}นรินทร์ พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ 598 Print, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๑๒}ปกรณ ปรียากร, **ทฤษฎีและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๔.

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลพัฒนา เพื่อที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที^{๑๓}

การมีส่วนร่วมลักษณะตามความหนักเบาของการเกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.แบบการจัดการคนให้เข้าร่วม โดยคัดเลือกจากตัวแทนของประชาชน ไม่ได้มีการเลือกตั้ง และไม่มีอำนาจอะไร

๒.แบบตอบสนองหรือค่อยเป็นค่อยไป ผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางบอกว่าจะต้องทำอะไร ไม่มีการสะท้อนความเห็นจากประชาชน

๓.แบบการขอคำปรึกษาหารือโดยองค์กรภายนอกเป็นผู้ที่ระบุปัญหาและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และควบคุมการวิเคราะห์ข้อมูลโดยไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๔.แบบการร่วมตามหน้าที่ หรือภารกิจที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยรวมเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยวิเคราะห์ปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประชาชนอาจเข้าร่วมอย่างเข้มข้นร่วมตัดสินใจ แต่คำตอบหลักสุดท้ายมักกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยหน่วยงานภายนอก

๕.แบบแข่งขัน ร่วมในการวิเคราะห์ และพัฒนาแผนปฏิบัติการ และศักยภาพของกลุ่มองค์กรท้องถิ่น โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ใช้วิธีการที่หลากหลายจากหลายสาขา

๖.แบบสมัครใจทำเอง ประชาชนเป็นคิตรีเริ่มได้อย่างอิสระ ประชาชนอาจติดต่อประสานหน่วยงานภายนอกมาช่วยแนะนำ โดยยังสามารถควบคุมการจัดการและใช้ทรัพยากรได้^{๑๔}

การมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีระดับคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึงหน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่มคิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมาและเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วยและการมีส่วนร่วมระดับสูงหมายถึงประชาชนเป็นฝ่ายคิตรีเริ่มตัดสินใจและดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆเอง^{๑๕}

ลักษณะการมีส่วนร่วมดังนี้

๑.การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

^{๑๓}ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๓.

^{๑๔}เพิ่มศักดิ์มกรภิรมย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า : กรอบคิดข้อจำกัด และการวิเคราะห์ทางเลือก”,วารสารพัฒนาชุมชน, ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๑๑.

^{๑๕}สุณีย์มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖-๕๗.

๒. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่ม ขบวนการ มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน

๓. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิคความเร็ว การกระจายอำนาจสู่ประชาชน

๔. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างทางอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม

๕. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบายเน้นเรื่อง การยอมรับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบทางสังคม แล้วนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ^{๑๖}

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

๓. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้^{๑๗}

สรุปการมีส่วนร่วมมีหลายลักษณะหรือหลายประเภทเช่นจำแนกตามกิจกรรมตามขั้นตอนตามระดับการมีส่วนร่วมหรือจำแนกตามลักษณะของการวางแผนตามประเภทของผู้มีส่วนร่วมซึ่งไม่ว่าจะมีส่วนร่วมในลักษณะใดก็ตามการมีส่วนร่วมจะเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมดำเนินการร่วมในการประเมินผลการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการนำผลที่เกิดขึ้นไปใช้ร่วมกันการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุน

^{๑๖} อีระวัชรจันทร์ประเสริฐ, การมีส่วนร่วมของประชาชน ในงานพระราชทานเพลิงศพนางสมศรีจันทร์ประเสริฐ, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๘๓.

^{๑๗} อภิญา กังสนารักษ์, รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานการมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง, (๒๕๔๐, หน้า ๓๐).	การมีส่วนร่วม หมายถึง การแบ่งปันประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน รวมทั้งมีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน
เจริญ ภัสธร, (๒๕๔๐, หน้า ๑).	การมีส่วนร่วมหมายถึง ความพร้อมของประชาชนในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ด้วยการร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ
เดช กาญจนางกูร, (๒๕๔๗, หน้า ๔).	เป็นการแบ่งงานกันทำตามบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการในด้านความรู้ ความคิด และความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน
ปาริชาติวลัยเสถียรและคณะ, (๒๕๔๒, หน้า ๑๓๘).	ความหมายของการมีส่วนร่วม๒ลักษณะคือ ลักษณะที่ ๑ การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนา ลักษณะที่ ๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๔ หน้า ๑๒).	การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ได้เสียสละทรัพยากรส่วนตน
เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, (๒๕๔๓ หน้า ๑๑).	การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการแสดงความคิดเห็น ซึ่งประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการให้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรค
ยุวัฒน์วุฒิเมธี, (๒๕๔๑, หน้า ๓๒ – ๓๔).	การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการปฏิบัติ และรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ
อุทัย บุญประเสริฐ, (๒๕๔๐, หน้า ๑๑๓).	การมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนมามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เฉลียว บุรีภักดี และคณะ,(๒๕๔๕, หน้า ๑๑๕).	ได้สรุปไว้ดังนี้ ๑.การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) ๒.การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) ๓.การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation)
ตินปรัชญพฤทธิ, (๒๕๓๙, หน้า ๑๘๓).	ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่ามีหลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ละทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ - ทฤษฎีความเป็นผู้แทน(Representative) ทฤษฎีนี้เน้น ความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการ เลือกตั้ง/ถอดถอนผู้นำ -ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)แนวคิดทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ การวางนโยบาย
นรินทร์ พัฒนพงศา, (๒๕๔๖, หน้า ๔).	การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่เคยได้เข้าร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมในการตัดสินใจหรือเคยมา เข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้มาเข้าร่วมด้วยมากขึ้น
ปกรณ์ ปรียากร,(๒๕๓๐, หน้า ๖๔).	การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการเข้ามา มีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมี ผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ ๔ ลักษณะดังนี้ ๑.เป็นผู้มีบทบาทกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน ๒.เป็นผู้รวบรวมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความ จำเป็นขั้นพื้นฐาน ๓.เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาวิธีการกระจายสินค้าและ บริการ ๔.เป็นผู้ได้รับความพอใจและแรงจูงใจในการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง
ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ,	การมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๔ ประการ ได้แก่

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
(๒๕๔๓, หน้า ๑๔๓).	๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพชุมชน ๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยการสนับสนุน ด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหาร การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลพัฒนา เพื่อที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที
เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, (๒๕๔๓, หน้า ๑๑).	แยกการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะตามความหนักเบาของการเกี่ยวข้อง ดังนี้ ๑.แบบการจัดการคนให้เข้าร่วม โดยคัดเลือกจากตัวแทนของประชาชน ไม่ได้มีการเลือกตั้ง และไม่มีอำนาจอะไร ๒.แบบตอบสนองหรือค่อยเป็นค่อยไป ผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางบอกว่าจะต้องทำอะไร ๓.แบบการขอคำปรึกษาหารือโดยองค์กรภายนอกเป็นผู้ที่ระบุปัญหาและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ๔.แบบการร่วมตามหน้าที่ หรือภารกิจที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยรวมเป็นกลุ่ม ๕.แบบแข่งขัน ร่วมในการวิเคราะห์ และพัฒนาแผนปฏิบัติการ และศักยภาพของกลุ่มองค์กรท้องถิ่น ๖.แบบสมัครใจทำเอง ประชาชนเป็นคิตรีเริ่มได้อย่างอิสระ
สุนิย์มัลลิกะมาลย์, (๒๕๔๕, หน้า ๕๖-๕๗).	การมีส่วนร่วมของประชาชนมี ๒ ระดับ คือ -การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำหมายถึงหน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่มคิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมา และเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย -การมีส่วนร่วมระดับสูงหมายถึงประชาชนเป็นฝ่ายคิตรีเริ่มตัดสินใจและดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆเอง
อิระวัชรจันทร์ประเสริฐ, (๒๕๔๑, หน้า ๘๓).	ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ ๑.การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๒.การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่ม ๓.การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ๔.การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ๕.การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบายเน้นเรื่อง
อภิญญา กังสนารักษ์, (๒๕๔๔, หน้า ๑๔).	ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน ๔ ขั้นตอน คือ ๑. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน ๓. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ประเทศไทยได้เผชิญกับวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย (vicious circle) อันได้แก่ ความยากจนความเจ็บป่วยและความไม่รู้วนเวียนสืบทอดกันมาช้านานประกอบกับการติดต่อกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกเพิ่มมากขึ้นซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเห็นข้อแตกต่างระหว่างสังคมไทยกับสังคมตะวันตกเช่นสังคมไทยด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา และถ้าหลังส่วนสังคมตะวันตกพัฒนาแล้วและทันสมัยเป็นต้นในขณะเดียวกันประเทศไทยได้รับทฤษฎีหรือแนวคิดการพัฒนามาจากประเทศทางตะวันตกผ่านทางนักวิชาการตำราหนังสือตลอดจนการติดต่อสื่อสารเช่นโทรทัศน์และวิทยุด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนซึ่งประเทศไทยได้รับเข้ามาเมื่อประมาณปีพ.ศ. ๒๕๐๐โดยมีความเชื่อกันว่าแนวคิดนี้เหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาชุมชนทั้งในเมืองและในชนบททุกวันนี้ก็ยังมีหน่วยงานของรัฐเช่นกรมการพัฒนาชุมชนได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ยังมีแนวคิดการพัฒนาที่ไทยรับมาจากต่างประเทศอีกเช่นการบริหารการพัฒนาและการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามเป็นที่น่ายินดีว่าทุกวันนี้ประเทศไทยมีแนวคิดการพัฒนาของตนเองและมีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

ขณะที่โลกกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกระแสการพัฒนามากก็เกิดขึ้นตามมาอย่างเห็นได้ชัดซึ่งการพัฒนายกลายเป็นตัวชี้วัดความเจริญทางด้านต่างๆที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของการพัฒนานั้นมีอยู่หลายความหมาย ดังนี้

คำว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนามีสภาวะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้

ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำเช่นความบีบคั้นทางการเมืองความบีบคั้นทางเศรษฐกิจหรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัยทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่เช่นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ม.ร.ว. เทพฤทธิ์เทวกุลได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย^{๑๘}

ความหมายของคำว่า“การพัฒนา” Development ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” คือ “ทำให้เจริญ” ดังนั้นการพัฒนาจึงหมายถึง การทำให้เจริญ^{๑๙}

การพัฒนา หมายถึง "ทำให้เจริญ" ซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง คือคำว่า (To Develop) แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม หรือก้าวหน้าถึงขั้นอุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าสนใจ^{๒๐}

การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบายความอยู่ดีกินดีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้วประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสังแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆด้วยความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้ให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้นหากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๒๑}

การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ^{๒๒}

^{๑๘} ทิตยา สุวรรณชัย, สังคมวิทยาในวิทยาศาสตร์สังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๘๗-๑๘๙.

^{๑๙} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๒๐} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (นนทบุรี : ม.ป.ท. ๒๕๔๑), หน้า ๕.

^{๒๑} วิทยา กรเชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฉัณนัฏ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๒๒} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ, (กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

อีกอย่างการพัฒนา (Development) ก็คือ การมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ดีขึ้นอาจวัดคุณภาพชีวิตได้หลายแบบเช่นทางการศึกษาการเมืองเศรษฐกิจอนามัยหรือทางจิตใจมีสิ่งเหล่านี้สูงขึ้นหรือมากขึ้นก็ถือว่ามีพัฒนาสูงขึ้น^{๒๓} หรือเป็นการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบ นอกจากจะขึ้นอยู่กับได้รับปัจจัยทางด้านวัตถุเพื่อสนองตอบความต้องการทางด้านร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจในด้านต่างๆ ด้วย^{๒๔}

อีกประการหนึ่งการพัฒนา ยังหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำ (environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณเช่นการคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้าแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟและค่อยๆปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆการเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์หรือเครื่องบินจนเป็นจรวดก็ตึ้นได้ว่าเป็นการพัฒนา^{๒๕}

สรุปการพัฒนาหมายถึงเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงและสรรค์สร้างความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมทางสังคมความเสมอภาคในทางการเมือง การดำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศใดประเทศหนึ่ง ด้วยวิธีการบริหารที่เหมาะสม เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างคุณภาพชีวิตของคนในประเทศนั้นให้ดีขึ้นมีดุลยภาพในการจัดสรรการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นด้วยตลอดจนให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบมีกระบวนการ เป้าหมาย การพัฒนานั้นอาจจะมีลักษณะหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการบริหารขององค์กรนั้น

^{๒๓} สัณญา สัณญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^{๒๔} อภิชัย พันธเสน, **แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

^{๒๕} ออมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ), **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๒-๘.

๒.๒.๒ การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนมีความหมายครอบคลุมทั้งชุมชนเมืองชุมชนท้องถิ่นและชุมชนชนบท ด้วยซึ่งได้ความหมายของการพัฒนาชุมชนดังนี้

ความหมายของการพัฒนาชุมชนในมุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ว่าหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคนในชุมชนทั้งหมดเป็นความสำนึกร่วมกันในปัญหาของคนในชุมชนและกิจกรรมได้นำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนบนพื้นฐานของสำนึกร่วมดังกล่าวโดยนักสังคมสงเคราะห์จะเริ่มงานด้วยการสนทนาพูดคุยกับบุคคลในชุมชนที่เล็งเห็นแล้วว่าจะมีศักยภาพในการเผยแพร่สำนึกร่วมในการแก้ปัญหาไปสู่คนอื่นๆในชุมชนและการร่วมประเมินสภาพปัญหาเกี่ยวกับคนในชุมชนจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในที่สุด^{๒๖}

การพัฒนาชุมชนอีกนัยหนึ่งคือการทำให้คนซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติศาสนาความเป็นอยู่การศึกษาศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยมความเชื่อและอื่นๆสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นมีความสุขรู้จักสามัคคีและร่วมมือกันทำงานได้^{๒๗}

การพัฒนาชุมชนให้สังคมมีคุณภาพต้องยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งตนเองได้มีองค์ประกอบดังนี้

๑.คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะต้องพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพเป็นคนเก่งคนดีถึงพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรมมีวินัยเคารพกฎหมายมีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกสาธารณะมีความสามารถคิดเองพึ่งตนเองมากขึ้น

๒.คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมีสภาพแวดล้อมดีมีเมืองและชุมชนน่าอยู่มีระบบดีมีประสิทธิภาพมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓.เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพมีการกระจายรายได้กระจายผลการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมพร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน

^{๒๖}Garvin, Charls D. and Tropman, J.E. ,Social Work in Contemporary Society.Englewood Cliffs, (new Jersey : Prentice Hall, 1992), pp. 185-186.

^{๒๗}เนติยา วบุรีภักดิ์, ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร:เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

๔.ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใสเป็นประชาธิปไตยมีเสรีภาพและเสถียรภาพ
 นักการเมืองมีคุณภาพคุณธรรมมีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนและมีความเป็นธรรมใน
 สังคมไทย^{๒๘}

การพัฒนาชุมชน(Communitydevelopment) มี ๔ ลักษณะ คือ

- ๑.การพัฒนาชุมชน คือการสร้างสรรค์ความเจริญและยับยั้งความเสื่อมของชุมชน
- ๒.การพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความรู้และ
 ความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน
- ๓.การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งชักจูง และส่งเสริมประชาชนให้มีความ
 กระตือรือร้นสนใจที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการปรับปรุงการทำการมาหากิน และสร้างความเจริญ
 ให้กับท้องถิ่น

๔.การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนากำลังความคิด และความสามารถของประชาชน
 ในการทำงานร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยกันเพื่อ
 ปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาอนามัยและ
 ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ และการปกครองตามระบอบ
 ประชาธิปไตย^{๒๙}

ลักษณะการพัฒนาชุมชนคือ การพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ
 การกระทำ การรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินกิจการต่างๆเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนรวม๕๖ และ
 ยังเป็นกระบวนการ (Process) ทำงานอย่างหนึ่งและเป็นกลยุทธ์ๆ หนึ่ง (Strategy) ซึ่งมีจุดหมาย
 ปลายทางสูงสุดอยู่ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรม^{๓๐}

การพัฒนาชุมชนนั้นเราอาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนาเมืองและพัฒนาชนบทได้เช่นกัน
 เพราะคำว่าชุมชน(Community) นั้นอาจจะอยู่ในชนบทหรือในเมืองก็ได้แม้ว่างานพัฒนาชุมชนส่วน
 ใหญ่ของประเทศโลกที่สามมักจะกระทำกันในชนบทมากกว่าในเมืองก็ตามแต่ก็มีได้หมายความว่า
 พัฒนาชุมชนในเมืองจะกระทำได้ความจริงแล้วชุมชนเมืองใหญ่ๆหลายแห่งก็ต้องพัฒนาเหมือนกัน

^{๒๘} ชาชีวันศรีแก้ว, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๙, (กรุงเทพมหานคร :
 ธนวิสารพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า๕-๙.

^{๒๙} ทองคุณหงษ์พันธ์, แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
 ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑.

^{๓๐} วิรัชเตียงหงษากุล, หลักการพัฒนาชุมชนบทบาทของสถาบันการศึกษากับการพัฒนาชุมชน,
 (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า๓.

อาทิบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆรวมทั้งบริเวณที่มีประชาชนตั้งอยู่หนาแน่นและที่ซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่อื่นๆ^{๓๑}

การพัฒนาชุมชน นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นจริงอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ดีงามหรือเจริญ) กล่าวคือเป็นการจูงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยมีการวางแผน^{๓๒}

สรุปการพัฒนาชุมชน หมายถึงการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) อันเป็นทั้งวิธีการ (Method) และยังเป็นทั้งโครงการหรือแผนงาน (Program) อีกทั้งขบวนการ (Movement) อยู่ในตัวเสร็จ ซึ่งในหลักการดังกล่าว ก็เพื่อการพัฒนาให้คนในชุมชนมีคุณภาพ คุณธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมด้วยกันทั้งคนในชุมชน และสังคมโดยรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเองและร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนและสังคมให้ดีขึ้นซึ่งการพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีที่ทำให้เกิดผลที่ต้องการกล่าวคือคุณภาพชีวิตชุมชนและสังคมที่ดีขึ้น

๒.๒.๓ กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ในกระบวนการเกิดการพัฒนาผู้ที่เป็นปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาได้ คือประชาชนหากประชาชนไม่ให้ความสนใจรับรู้หรือก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นก็ถือได้ว่าการพัฒนานั้นไม่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงผู้วิจัยจึงศึกษากระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากนักวิชาการหลายท่านดังนี้

การพัฒนาที่ยึดเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักนั้นไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่มีผู้ใช้กันมานาน โดยเฉพาะในงานพัฒนาชุมชน แต่ได้ถูกดบังโดยกระแสความคิดทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่ โดยเฉพาะกระแสความคิดที่มุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งละเลยฐานะการพัฒนาที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้ช่วยให้มีการพลิกฟื้น นำเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญอีกครั้ง ซึ่งไพโรจน์ได้อ้างถึงองค์การสหประชาชาติว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความหมายครอบคลุมถึงในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑.การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

^{๓๑} สนิทสมัครการ,การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๒.

^{๓๒} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน,พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐.

๒.การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการ

๓.การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา^{๓๓}

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการวางแผนดำเนินกิจกรรม การปฏิบัติงาน การติดตาม และประเมินผล^{๓๔}

การเสริมสร้างความเข้มแข็งและระดับความเข้มแข็งของการรวมพลังการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้เห็นช่องทางและเป็นโอกาสในการพัฒนา มีดังนี้

๑. โครงสร้างพื้นฐานที่ดีได้แก่อุปกรณ์และแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันตลอดจนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน

๒. กระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชน

๓. ลักษณะของความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำของประชาชนในชุมชน

๔. ระดับความคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่างๆในชุมชน

๖.ความรู้สึกร่วมกันคิดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆในชุมชน^{๓๕}

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาออกได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมเป็น๔ชนิด ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วย๓ขั้นตอนคือ เริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารและการประสานของความร่วมมือ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์(Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)^{๓๖}

^{๓๓}ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, วารสารการพัฒนาชุมชน, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒,(ม.ป.ด. ๒๕๓๑) : ๒๔-๓๖.

^{๓๔}วีรวิรัชนิภาวรรณ,การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ: บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑.

^{๓๕}David Mathews, Elements of a Strong Civil Society and Healthy Public Life: Ohio Kettering, (Ohio : Foundation, 1996), pp.4-6.

^{๓๖}Cohen John, M. & Uphoff Norman, T, Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity, (World Development, (8) March, 1982), pp.214-222.

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้เสนอว่าน่าจะประกอบด้วยอย่างน้อย๑ใน๔ประเภทของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การวางแผนซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายกลวิธีทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการติดตามประเมินผล
๒. การดำเนินงาน
๓. การใช้บริการจากโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์^{๓๓๗}

การกำหนดหลักการและแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

๑. ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนยอมรับเป็นเรื่องใหม่ ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร้าความสนใจให้มีความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับในความจำเป็น และประโยชน์จากการทำกิจกรรมเหล่านั้น

๒. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน

๓. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่จะดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องมีการทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้ เมื่อมีการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง

๔. กิจกรรมการพัฒนานำเข้าไปในชุมชน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

๕. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน โดยทั่วไปผู้นำชุมชนจะต้องสามารถรับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ๆ ได้เร็ว และเป็นผู้ที่ชาวบ้านมีความศรัทธาอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าประชาชนทั่วไป

๖. ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือหาทางแก้ไข ร่วมตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษา^{๓๓๘}

^{๓๓๗} Faranoff, A., Community Involvement in Health System for Primary Health Care, (New York :McGraw-Hill Book, 1980), p.104.

^{๓๓๘} สมนึก ปัญญาสิงห์, แนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๗๕-๒๗๖.

การพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ภายใต้การแบ่งโลกออกเป็นโลกที่พัฒนาและไม่พัฒนาซึ่งมีอยู่สถานะได้แก่

๑.การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์กรทางวัฒนธรรมด้วยการพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่าแนวใหม่ความแตกต่างทางสังคมการผสมผสานและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้นตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

๒.การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ในฐานะนี้เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่างๆ สูงเว็ลท์ได้อธิบายถึงการพัฒนาของสังคมที่ค่อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าระบบพาณิชย์ ระบบอาณานิคมอาณานิคมยุคใหม่การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมดั้งเดิมด้วยการเป็นสมัยใหม่ ภาพได้ลัทธิอาณานิคมการแพร่กระจายทัศนคติค่านิยมสถาบันต่างๆภายใต้ลัทธิอาณานิคมและการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

๓.การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการการพัฒนาในฐานะนี้ถือว่าการพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลายๆเป้าหมายรวมทั้งรูปแบบของการพัฒนาเป็นต้น^{๓๙}

สรุป กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่มีส่วนร่วมของประชาชนและภาคต่างๆ ของสังคม และขั้นตอนสำคัญที่สุดในการพัฒนาก็คือ การเตรียมความพร้อมด้านสังคม ชุมชน และการวางแผนงานในการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจ และเต็มใจร่วมมือร่วมใจกันอย่างเป็นขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการพัฒนาของสังคมที่ค่อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าระบบพาณิชย์ระบบอาณานิคมอาณานิคมยุคใหม่การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมดั้งเดิมด้วยการเป็นสมัยใหม่ภาพได้ลัทธิอาณานิคมการแพร่กระจาย ทัศนคติค่านิยมสถาบันต่างๆภายใต้ลัทธิอาณานิคมและการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

^{๓๙} Hoogvelt, อังโน พิชญ์ สมพอง, สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: กิ่งจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๘.

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ทิตยา สุวรรณชัย,(๒๕๑๗, หน้า ๑๘๗-๑๘๙).	การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสถานะการพัฒนาเป็นสถานะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสถานะครอบงำ
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๗๗๙).	“การพัฒนา” Development ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” คือ “ทำให้เจริญ” ดังนั้นการพัฒนาจึงหมายถึงการทำให้เจริญ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (๒๕๔๑, หน้า ๕).	การพัฒนา หมายถึง "ทำให้เจริญ" ซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้กันอย่างกว้างขวางคือ คำว่า (To Develop) แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย
วิทยา กรเชียงกุล,(๒๕๒๗, หน้า ๑๗-๑๘).	การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะดวกสบายความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบ
สนธยา พลศรี, (๒๕๔๕, หน้า ๒).	การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ
สัญญาสัญญาวิวัฒน์,(๒๕๔๖, หน้า ๑๘).	การพัฒนา (Development) หมายถึงการมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ดีขึ้นอาจวัดคุณภาพชีวิตได้หลายแบบ เช่นทางการศึกษาการเมืองเศรษฐกิจอนามัยหรือทางจิตใจมีสิ่งเหล่านี้สูงขึ้นหรือมากขึ้นก็ถือว่ามีพัฒนาสูงขึ้น
อภิชัย พันธเสน, (๒๕๓๙, หน้า ๕).	การพัฒนาหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ
อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา (๒๕๑๕, หน้า ๒-๘).	การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes)
Garvin, Charls D. and Tropman, J.E. , d(1992, pp. 185-186).	การพัฒนาชุมชนในมุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ว่าหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนทั้งหมด

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ฉลิวาบุรีภักดี, (๒๕๔๕, หน้า ๔๕).	การพัฒนาชุมชนคือการทำให้คนซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติศาสนาความเป็นอยู่ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยม ความเชื่อและอื่นๆ
ชาชีวัฒน์ศรีแก้ว, (๒๕๔๕, หน้า ๕-๙).	การพัฒนาชุมชนให้สังคมมีคุณภาพต้องยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งตนเองได้มีองค์ประกอบดังนี้ ๑.คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะต้องพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพเป็นคนเก่งคนดี ๒.คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขมีสุขภาพพลานามัย แข็งแรงสมบูรณ์ ๓.เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสมดุล ๔.ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใสเป็นประชาธิปไตยมีเสรีภาพและเสถียรภาพ
ทองคุณหงษ์พันธ์, (๒๕๔๑, หน้า ๓๑).	การพัฒนาชุมชน ๔ ลักษณะ คือ ๑.การพัฒนาชุมชน คือการสร้างสรรค์ความเจริญและยับยั้งความเสื่อมของชุมชน ๒.การพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความรู้และความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน ๓.การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งชักจูง และส่งเสริมประชาชนให้มีความกระตือรือร้น ๔.การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนากำลังความคิด และความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชน
วิรัชเตียหงษากุล, (๒๕๒๙, หน้า ๓).	การพัฒนาชุมชนคือ การพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ การกระทำ การรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินกิจการต่าง ๆ
สนิทสมักรการ, (๒๕๔๒, หน้า ๑๓๒).	การพัฒนาชุมชนนั้นเราอาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนาเมืองและพัฒนาชนบทได้เช่นกันเพราะคำว่าชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	(Community)
สัญญา สัญญาวิวัฒน์, (๒๕๒๓, หน้า ๑๐).	การพัฒนาชุมชน นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นจริงอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ดั่งใจ) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ดั่งใจหรือเจริญ)
ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, (๒๕๓๑, หน้า ๒๔-๓๖).	การพัฒนาที่ยึดเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักนั้น ไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่มีผู้ใช้กันมานาน โดยเฉพาะในงานพัฒนาชุมชน
วิรัชวิรัชนิการวรรณ, (๒๕๓๐, หน้า ๖๑).	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการวางแผนดำเนินกิจกรรม การปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล
David Mathews, (1996, pp.4-6).	การเสริมสร้างความเข้มแข็งและระดับความเข้มแข็งของการรวมพลังการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้เห็นช่องทางและเป็นโอกาสในการพัฒนา มีดังนี้ ๑. โครงสร้างพื้นฐานที่ดีได้แก่อุปกรณ์และแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันตลอดจนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ๒. กระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ๓. ลักษณะของความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำของประชาชนในชุมชน ๔. ระดับความคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่างๆในชุมชน ๖. ความรู้สึกนึกคิดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆในชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Cohen John,M.&Uphoff Norman, T, (1982, pp.214-222).	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาออกได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมเป็น๔ชนิด ดังนี้ ๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์(Benefit) ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)
Faranoff, A., (1980, p.104).	กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้เสนอว่าน่าจะประกอบด้วยอย่างน้อย๑ใน๔ประเภทของการมีส่วนร่วม ดังนี้ ๑. การวางแผนซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายกลวิธีทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการติดตามประเมินผล ๒. การดำเนินงาน ๓. การใช้บริการจากโครงการ ๔. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์
สมนึก ปัญญาสิงห์, (๒๕๓๒, หน้า ๒๗๕-๒๗๖).	การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้ ๑.ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม ๒.กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน ๓.แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่จะดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก ๔.กิจกรรมการพัฒนานำเข้าไปในชุมชน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ๕.การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน โดยทั่วไปผู้นำชุมชนจะต้องสามารถรับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ๆ ได้เร็ว ๖.ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Hoogvelt, อ้างใน พิชญ์ สมพอง, (๒๕๒๙, หน้า ๑๘).	การพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การแบ่งโลกออกเป็นโลกที่พัฒนา และไม่พัฒนาซึ่ง ฮูจเวลท์อธิบายว่า การพัฒนามีอยู่๓ฐานะได้แก่ ๑.การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ ๒.การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ในฐานะนี้เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ๓.การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการการพัฒนาในฐานะนี้ถือว่าการพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ

๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาล

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล หรือการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ประมวลแนวคิด เกี่ยวกับเทศบาล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งเทศบาล

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่มีวิวัฒนาการมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ และเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกของไทยด้วย และมีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Time ฉบับวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๗๔ ความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรจะเริ่มตั้งแต่การปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่นเรากำลังพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาดถ้าเราจะมี การปกครองระบอบรัฐสภาก่อนที่จะประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น”^{๔๐}

^{๔๐} ปธาน สุวรรณมงคล, รศ.ดร., สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย, หน่วยที่ ๑๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐๑.

สรุปสาระสำคัญของการมีการปกครอง รูปแบบเทศบาลไว้ดังนี้ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๑๑ พุทธศักราช ๒๕๔๓ กำหนดให้ท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาลก็ให้จัดตั้งท้องถิ่น นั้นๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และให้เทศบาลเป็นทบวงการเมืองมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น (มาตรา ๗) โดยกำหนดเทศบาลแต่ละประเภท ดังนี้

๑) เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ตามพระราชกฤษฎีกานั้น ให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา ๙)

๒) เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไปทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกานั้นยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย (มาตรา ๑๐)

๓) เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนครพระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย(มาตรา ๑๑) ทั้งนี้การเปลี่ยนชื่อเทศบาลหรือเปลี่ยนเขตเทศบาลให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา(มาตรา ๑๒) และเทศบาลที่ยกฐานะอาจถูกเปลี่ยนแปลงฐานะหรือยุบเลิกได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา ๑๓)

และได้กล่าวถึงโครงสร้างของเทศบาล ว่าประกอบด้วยสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี หรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาล^{๔๑}

แต่ละแห่ง เดิมโครงสร้างของเทศบาลประกอบด้วยเดิมโครงสร้างของเทศบาล ประกอบด้วย สภาเทศบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาล และคณะเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งกันเอง ระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล แต่อย่างไรก็ตามในปี พุทธศักราช ๒๕๔๓ ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช ๒๔๙๖ เสียใหม่และเพิ่มรูปแบบของผู้บริหารเทศบาลเข้ามาอีก ๑ รูปแบบคือนายกเทศมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ ๑๑ พุทธศักราช ๒๕๔๓ ว่า เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรี หรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งโดยวิธีการดังนี้ คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลใด จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

^{๔๑}ทองอาน พาไทสง,ประมวลกฎหมายและระเบียบการปฏิบัติงานของท้องถิ่น,(กรุงเทพมหานคร : วี. เจ.พรินต์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๐-๑๔๒.

ในเขตเทศบาลนั้นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติในเขตเทศบาลนั้นว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรี หรือนายกเทศมนตรี ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดจากวันออกเสียงประชามติและให้เป็นรูปแบบการบริหารตามประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงลงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลเป็นอย่างอื่นได้การร้องขอให้ทำประชามติดังกล่าวมาแล้วจะต้องเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่า ๓๖๐ วัน และจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งได้เพียงครั้ง เดียว รวมทั้งให้มีกับเทศบาลทุกแห่งตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐ เป็นต้นไป ยกเว้นในกรณีของเทศบาลนครเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล^{๔๒}

การจัดตั้งเทศบาลมีแนวคิดและหลักการสรุปได้ดังนี้

๑.ประเภทเทศของบาลกฎหมายได้กำหนดให้มีเทศบาลแบ่งเป็น๓ประเภทได้แก่เทศบาลตำบลเทศบาลเมืองและเทศบาลนครซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งดังนี้

๒.เทศบาลตำบลกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้กว้างๆว่าท้องถิ่นที่มีพระกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลตำบล

๓.เทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

- ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

-ท้องถิ่นที่มีใช้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์คือเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไปมีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

๔.เทศบาลนครมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

- เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป

- มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้

- มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร

๕.การบริหารองค์การเทศบาลแบ่งออกเป็น๒ประเภทคือรูปแบบคณะเทศมนตรีและรูปแบบนายกเทศมนตรีการเลือกรูปแบบการบริหารเทศบาลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่ง

๖.การเลือกรูปแบบองค์การการบริหารเทศบาลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นเข้าชื่อ

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๐-๑๖๙.

ร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายเทศมนตรี

๗.การนำไปใช้ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดไปจากวันที่มีการออกเสียงประชามติและให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลอย่างอื่น

๘.ระยะเวลาการร้องขอให้ทำประชามติผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่าสามร้อยหกสิบวันและจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งได้เพียงครั้งเดียว^{๔๓}

ความคิดในเรื่องการจัดตั้งเทศบาล เริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ ในรูปของธรรมนูญลักษณะปกครองคณะนคราภิบาล พ.ศ. ๒๔๖๑ โดยใช้กับเมืองจำลอง “ดุสิตธานี” ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายการปกครองท้องถิ่นฉบับแรก โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก ประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ ประการที่สอง เป็นสถาบันการสอนการปกครองระบอบประชาธิปไตยเทศบาลจัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีการจัดตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ การจัดตั้งเทศบาลกระทำโดยพระราชกฤษฎีกาและมีการแบ่งเทศบาลออกเป็น ๓ ประเภท แต่ละประเภทมีเงื่อนไขการจัดตั้ง ดังนี้

๑. เทศบาลตำบล ใช้เกณฑ์รายได้เป็นตัวกำหนดคือ พื้นที่ใดจะจัดตั้งเทศบาลตำบลจะต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า ๑๒ ล้านบาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน) ประชากร ๗,๐๐๐ คนขึ้นไปอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๑,๕๐๐ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร

๒. เทศบาลเมือง คือ ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากร ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป อยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร

๓. เทศบาลนคร คือ ท้องถิ่นที่มีประชากรตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไปอยู่หนาแน่นไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร^{๔๔}

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้แบ่งรูปแบบการบริหารกิจการเทศบาลเป็น ๒ รูปแบบคือการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบคณะเทศมนตรีและการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบนายกเทศมนตรีซึ่งจะเป็นการบริหารในรูปแบบให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนโดยการจัดทำประชามติดังนี้

^{๔๓} สนิทจรณ์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, บริษัทสุโขมและบุตรจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

๑. การบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบคณะเทศมนตรีประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีโดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ สภาเทศบาลสภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปี สภาเทศบาลมีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งมาจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาลสภาเทศบาลตำบลมีสมาชิกทั้งหมด ๑๒ คน สภาเทศบาลเมืองมีสมาชิกทั้งหมด ๑๘ คน และสภาเทศบาลมีสมาชิกทั้งหมด ๒๔ สภาเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- อำนาจในการตราเทศบัญญัติซึ่งมีผลใช้บังคับได้เฉพาะในเขตเทศบาลนั้นโดยสภาเทศบาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อบทกฎหมาย

- อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารสภาเทศบาลมีอำนาจในการควบคุมคณะเทศมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและนโยบายที่กำหนดไว้โดยมีมาตรการควบคุมที่สำคัญ ๓ ประการคือการตั้งกระทุ้งการเปิดอภิปรายและการอนุมัติงบประมาณประจำปี

- อำนาจในการให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยเทศบาลได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล

- อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการของสภาเทศบาลเพื่อที่จะให้การดำเนินงานต่างๆของสภาเทศบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สภาเทศบาลมีอำนาจที่จะตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ปฏิบัติการกิจที่มอบหมายให้ทำซึ่งคณะกรรมการที่สภาเทศบาลจะแต่งตั้งดังนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภทคือคณะกรรมการสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะกรรมการวิสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆตามที่สภาเทศบาลมอบหมาย

๑.๑.๒ คณะเทศมนตรีในการบริหารกิจการของเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรีมีอำนาจในการบริหารงานตามกฎหมายซึ่งประกอบด้วยนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีจำนวนตามประเภทของเทศบาลคือเทศบาลตำบลให้มีเทศมนตรีได้ ๒ คนซึ่งเมื่อรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้วมีจำนวน ๓ คน เทศบาลเมืองให้มีเทศมนตรีได้ ๓ คนซึ่งเมื่อรวมกับนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้วมีจำนวน ๔ คน และเทศบาลให้มีเทศมนตรีได้ ๔ คนซึ่งรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้วมีจำนวน ๕ คน คณะเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลตามที่กฎหมายเทศบาลและกฎหมายอื่นกำหนดไว้

- อำนาจหน้าที่ในการเปรียบเทียบคดีที่ละเมิดต่อเทศบัญญัติโดยนายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจเปรียบเทียบปรับในคดีที่มีการละเมิดต่อเทศบัญญัติได้และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการต่างๆตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานต่างๆในเขตเทศบาลตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่หรือกฎหมายอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและได้กำหนดไว้โดยกฎกระทรวง

๒. การบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบนายกเทศมนตรี

๑.สภาเทศบาลสภาเทศบาลมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบคณะเทศมนตรีสำหรับอำนาจหน้าที่มีข้อแตกต่างจากการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบคณะเทศมนตรีบางประการดังนี้

๒.อำนาจในการตราเทศบัญญัติซึ่งมีผลใช้บังคับได้เฉพาะในเขตเทศบาลนั้นโดยสภาเทศบาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติโดยมีขีดหรือแย้งต่อบทกฎหมาย

๓.อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารสภาเทศบาลมีอำนาจในการควบคุมคณะเทศมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตามระเบียบแบบแผนและนโยบายที่กำหนดไว้โดยมีมาตรการควบคุมที่สำคัญ ๔ ประการคือการแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีต่อสภาการตั้งกระทู้ถามการเปิดอภิปรายและการอนุมัติงบประมาณประจำปีแต่เป็นการควบคุมไม่ได้เด็ดขาดกล่าวคือไม่มีการลงมติไม่ไว้วางใจนายกเทศมนตรี

๔.อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการของสภาเทศบาลเพื่อที่จะให้การดำเนินงานต่างๆของสภาเทศบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสภาเทศบาลมีอำนาจที่จะตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ปฏิบัติการกิจที่มอบหมายให้หาซึ่งคณะกรรมการที่สภาเทศบาลจะแต่งตั้งดังนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภทคือคณะกรรมการสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลและคณะกรรมการวิสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆตามที่สภาเทศบาลมอบหมาย

๓. นายกเทศมนตรีการบริหารกิจการเทศบาลในรูปนายกเทศมนตรีให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีจำกัด๑คนโดยนายกเทศมนตรีสามารถแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารงานเทศบาลคือเทศบาลตำบลให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน๒คนเทศบาลเมืองให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน๓คนและเทศบาลนครให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน๔คนนายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. กำหนดนโยบายไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายเทศบาลและนโยบาย

๒. ส่งอนุญาตอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล

๓. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรีที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการรัฐมนตรี

๔. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๕. รักษาการให้เป็นไปตามบัญญัติ

๖. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น^{๔๕}

สรุปได้ว่าการจัดองค์กรเทศบาลได้จัดตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้แบ่งรูปแบบการบริหารกิจการเทศบาลเป็นรูปแบบคือการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบคณะเทศมนตรีและการบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบนายกเทศมนตรีซึ่งจะเป็นการบริหารในรูปแบบให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนโดยการจัดทำประชาติเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยกฐานะมาจากสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑๒ พุทธศักราช ๒๕๔๖ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่นๆ ตามที่ส่วนกลางกำหนดเพื่อให้เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลที่แยกมาจากการปกครองแยกออกจากกระเปาะการบริหารราชการส่วนกลางชาวไทยรู้จักคำว่าเทศบาลมาตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๗๖ เทศบาลเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินการปกครองด้วยตนเองกรอบการทำงานของเทศบาลมีลักษณะเหมือนกับรูปแบบการทำงานระบบรัฐสภา โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจากเงื่อนไขการจัดตั้งประเภทของเทศบาลการยกฐานะของเทศบาลจึงขึ้นอยู่กับรายได้และขนาดของประชากรเป็นหลักในขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งพื้นที่ของตนเป็นการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลท้องถิ่นนั้นต้องมีความเจริญตามเกณฑ์เท่านั้นส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยและมีขนาดประชากรน้อยจึงมักขาดโอกาส

๒.๓.๒ ลักษณะโครงสร้างของสภาเทศบาลและฝ่ายบริหาร

สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวนดังนี้

๑. สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๑๒ คน

๒. สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๑๘ คน

๓. สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๔ คน

^{๔๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๒.

นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น นายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่งนับตั้งแต่วันเลือกตั้งและมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปีนับแต่วันเลือกตั้งแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๒ วาระไม่ได้ ในกรณีที่นายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่งไม่ครบระยะเวลา ๔ ปีก็ให้ถือว่าเป็น ๑ วาระและเมื่อได้ดำรงตำแหน่ง ๒ วาระติดต่อกันแล้วจะดำรงตำแหน่งได้อีก เมื่อพ้นระยะเวลา ๔ ปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. เทศบาลตำบลให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๒ คน
๒. เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๓ คน
๓. เทศบาลนครให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๔ คน

นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยในกรณีของเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๒ คน เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๓ คนและเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๕ คน^{๔๖}

๒.๓.๓ โครงสร้างการบริหารเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๓แบ่งโครงสร้างเทศบาลออกเป็นสภาเทศบาล คณะเทศมนตรี หรือ นายกเทศมนตรี

๑. สภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี โดยสภาเทศบาลมีจำนวนสมาชิกสภา ๑๒ คน สภาเทศบาลเมืองมีจำนวนสมาชิกสภา ๑๘ คน และสภาเทศบาลนครมีจำนวนสมาชิกสภา ๒๔ คน

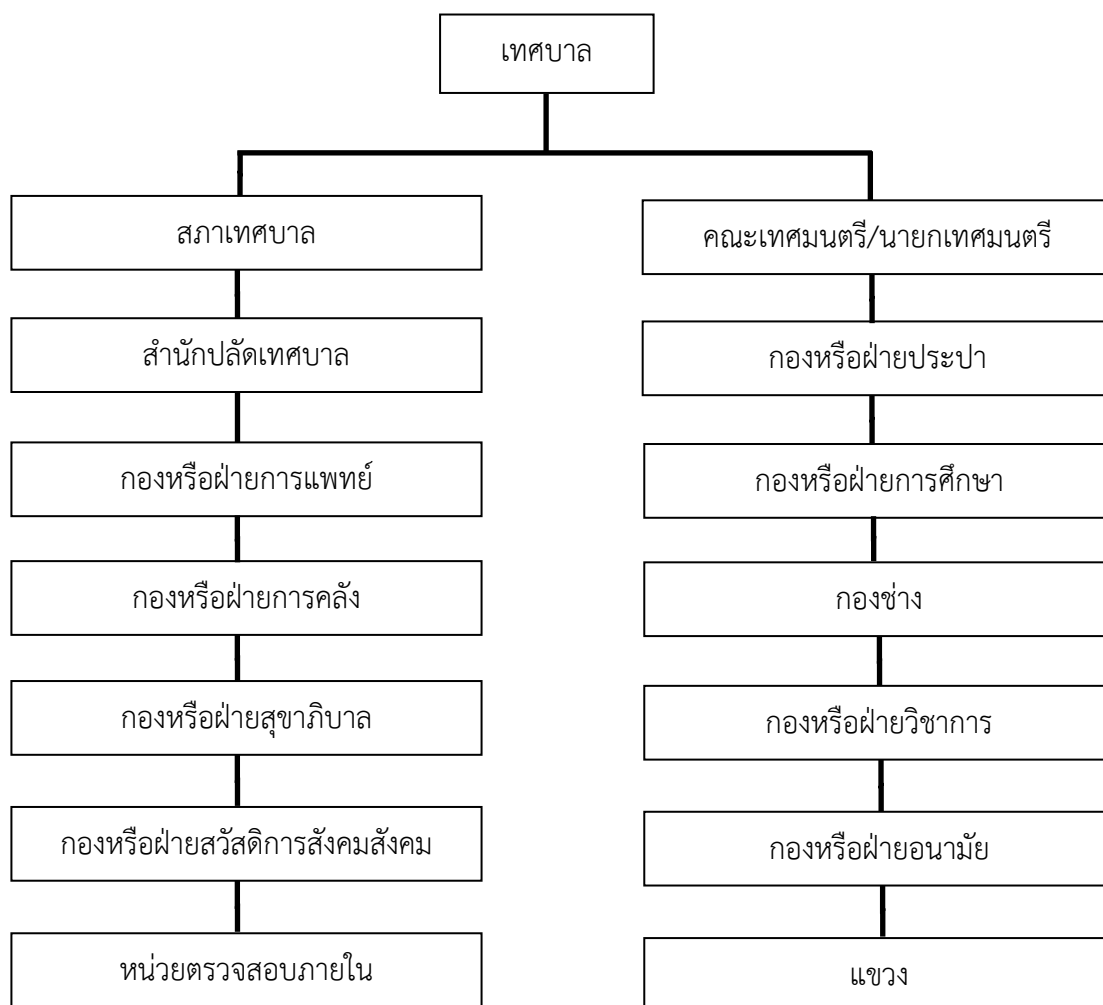
๒. คณะเทศมนตรี ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอีก ๒-๔ คน ตามฐานะของเทศบาลกล่าวคือ กรณีที่เป็นเทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองให้มีเทศมนตรีได้ ๒ คนซึ่งเมื่อนรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้วมีจำนวน ๓ คน กรณีที่เป็นเทศบาลนครให้มีเทศมนตรีได้ ๔ คนซึ่งเมื่อนรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้ว มีจำนวน ๕ คนใน พ.ศ.๒๕๔๓ มีการแก้ไขเทศบาลให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีได้โดยตรงเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่มีเสถียรภาพในการบริหาร

๓. นายกเทศมนตรีในเขตเทศบาลใดที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงประชามติให้มีการบริหารเทศบาลแบบนายกเทศมนตรีให้นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี และมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน ๒ คนสำหรับเทศบาล

^{๔๖}โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๗.

ตำบลและไม่เกิน ๓ คน และ ๔ คน สำหรับเทศบาลเมืองและเทศบาลนครตามลำดับ โดยมี ปลัดเทศบาลมีหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลรองจากนายกเทศมนตรี และรับผิดชอบดูแลการบริหารงานประจำของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบายของคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ^{๔๗}

^{๔๗} ประธาน สุวรรณมงคล รศ. ดร., สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย, อ้างแล้ว, หน้า ๓๐๓-๓๐๔.

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างการบริหารเทศบาล^{๔๘}

^{๔๘} อ้างแล้ว, หน้า ๒๐.

ส่วนงานของเทศบาลประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ๖ ส่วน ดังนี้

๑. สำนักงานปลัดเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบแบบแผนนโยบายของเทศบาล เป็นเลขานุการของสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีเกี่ยวกับงานสารบรรณงานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานนิติการ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยงานทะเบียน ตลอดจนงานอื่นๆ ที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานใดโดยเฉพาะ เช่น สถานธนาบาล

๒. ส่วนการคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี การจัดเก็บภาษีต่างๆ เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย งานจัดทำงบประมาณ งานผลประโยชน์ของเทศบาลควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาล

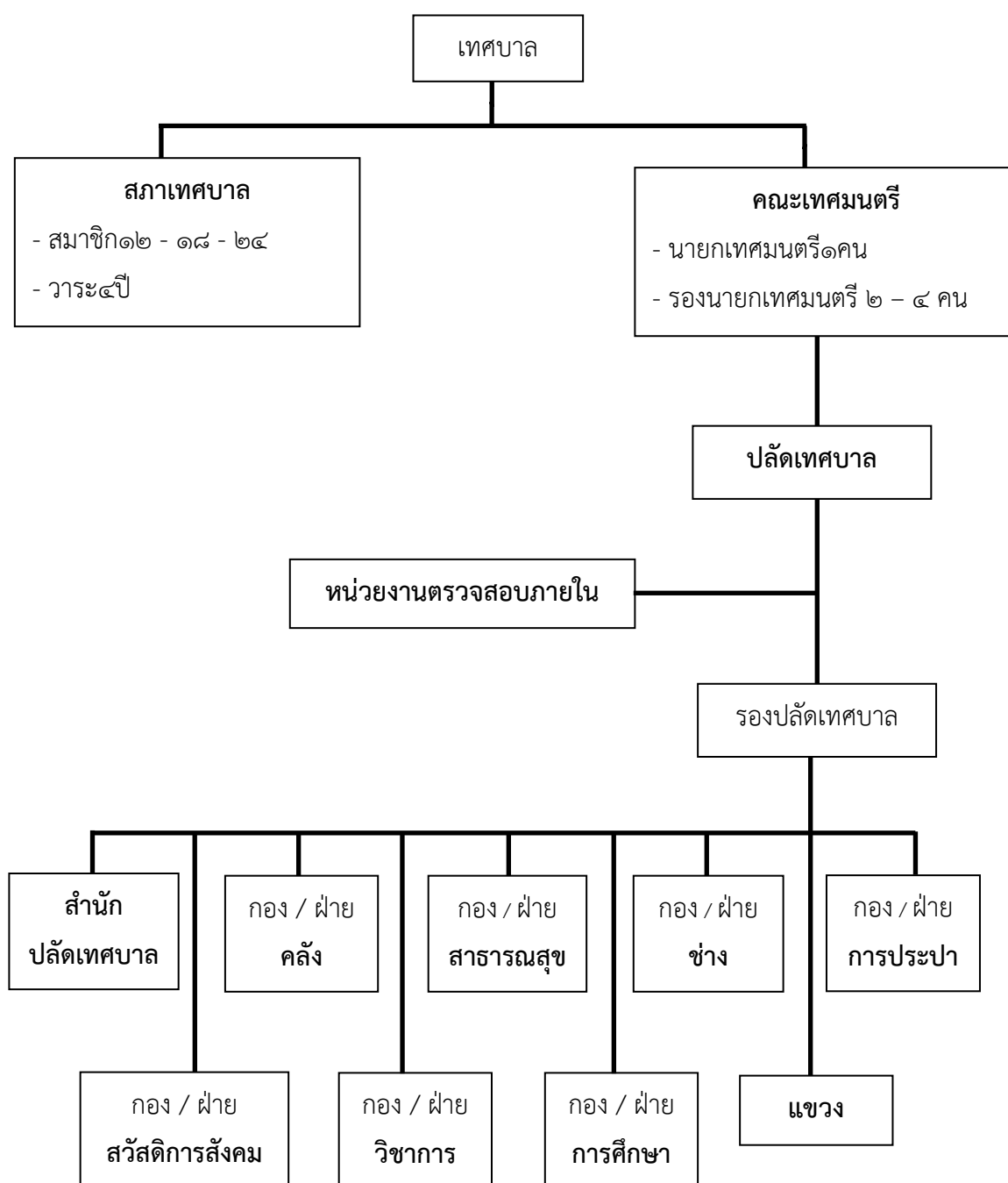
๓. ส่วนสาธารณสุข มีหน้าที่แนะนำช่วยเหลือด้านการเจ็บป่วยของประชาชนการป้องกันและระงับโรคติดต่อ การสุขาภิบาล การรักษาความสะอาด งานสัตวแพทย์ ตลาดสาธารณะสุสาน ฌาปนสถานสาธารณะ และงานด้านสาธารณสุข ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น การแต่งผม การจำหน่ายอาหาร ซึ่งรวมทั้งงานสาธารณสุขอื่นๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

๔. ส่วนช่าง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานโยธา งานบำรุงรักษาทางบกทางระบายน้ำ สวนสาธารณะ งานสำรวจแบบแผน งานสถาปัตยกรรม ผังเมืองงานสาธารณูปโภค งานเกี่ยวกับไฟฟ้า และงานควบคุมการก่อสร้างอาคาร เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๕. ส่วนการประปา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการและจำหน่ายน้ำสะอาด ตลอดจนจัดเก็บขยะผลประโยชน์ในการนี้

๖. ส่วนการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาของเทศบาล งานการสอน การนิเทศ การศึกษา งานสวัสดิการสังคม และนันทนาการ ตลอดจนการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๔๙}

^{๔๙} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น, อ่างแล้ว, หน้า ๓๒-๓๔.

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างและแบ่งส่วนการบริหารของเทศบาล^{๕๐}

^{๕๐} อ้างเรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๒.๓.๔ รายได้และค่าใช้จ่ายของเทศบาล

การที่เทศบาลจะสามารถดำเนินการต่างๆ ได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียาได้เป็นของตนเองในการดำเนินงานของเทศบาล การจัดเก็บรายได้และการใช้จ่ายจะถูกควบคุมกำหนดโดยตรงจากรัฐบาลโดยรัฐบาลจะกำหนดเป็นกฎหมายว่าจะมียาได้ที่ประเภทมีอะไรบ้าง และจะได้มาอย่างไรบ้าง เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ฯลฯ และอัตราในการจัดเก็บภาษี รวมทั้งการแบ่งสรรรายได้ประเภทภาษีให้แก่เทศบาล ส่วนกลางก็เป็นผู้กำหนดอีกด้วยเมื่อเทศบาลมียาได้แล้ว ก็จำเป็นจะต้องกำหนดแนวทางในการใช้จ่ายในรูปเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีโดยผ่านความเห็นชอบจากสภาเทศบาลเสียก่อน และการตรวจสอบบัญชีจะเป็นการควบคุมสุดท้ายเพื่อตรวจสอบความถูกต้องพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้บัญญัติรายได้ในอันที่จะได้รับและค่าใช้จ่ายของเทศบาลไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๖๖ เทศบาลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- ๑) ภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- ๒) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- ๓) รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล
- ๔) รายได้จากสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์
- ๕) พันธบัตร หรือเงินกู้ ตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- ๖) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคลต่างๆ
- ๗) เงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- ๘) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- ๙) รายได้อื่นใดตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้

มาตรา ๖๗ เทศบาลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- ๑) เงินเดือน
- ๒) ค่าจ้าง
- ๓) เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
- ๔) ค่าใช้สอย
- ๕) ค่าวัสดุ
- ๖) ค่าครุภัณฑ์
- ๗) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ
- ๘) เงินอุดหนุน
- ๙) รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

การจ่ายเงินตามมาตรา ๖๗ (๘) และการจ่ายเงินเพื่อการลงทุนเทศบาลจะกระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภาเทศบาลและผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติ การจ่ายเงินตาม

มาตรา ๖๗ (๙) ถ้าเป็นการชำระหนี้เงินกู้เมื่อกำหนดชำระเทศบาลจะต้องชำระเงินกู้คืนจากทรัพย์สินของเทศบาลไม่ว่าจะตั้งงบประมาณรายจ่ายประเภทนี้ไว้หรือไม่

มาตรา ๖๘ การจ่ายเงินค่าป่วยการให้แก่นายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาลการจ่ายเงินค่าป่วยแก่ประธานสภา รองประธานสภา สมาชิกสภาเทศบาลและการจ่ายค่าเบี้ยประชุมให้แก่คณะกรรมการที่สภาเทศบาลแต่งตั้งขึ้นให้เป็นไปตามข้อบังคับซึ่งกระทรวงมหาดไทยกำหนดตามฐานะของเทศบาล^{๕๑}

๒.๓.๕ อำนาจหน้าที่ของเทศบาล^{๕๒}

เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. ๒๕๔๓ ที่กำหนดไว้ชัดเจนคือ ๑ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาล กำหนดแบ่งได้เป็น ๒ ส่วนคือหน้าที่บังคับและหน้าที่เลือกปฏิบัติและ ๒ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาลกำหนด

มาตรา ๕๐ เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำให้เขตเทศบาลดังต่อไปนี้

- (๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (๒) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- (๓) รักษาความสะอาดถนนและที่สาธารณะ การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (๔) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- (๕) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- (๖) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (๗) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (๘) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (๙) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

มาตรา ๕๑ เทศบาลตำบลอาจจัดกิจกรรมใดๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

- (๑) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

^{๕๑} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tungsong.com/Law/pC01.asp> [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖].

^{๕๒} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. ๒๔๙๖ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๓, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tambol.com/municipal/data9.asp> [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖].

- (๒) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- (๓) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- (๔) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- (๕) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (๖) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
- (๗) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๘) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- (๙) เทศพาณิชย์

มาตรา ๕๒ (ยกเลิกทั้งมาตรา)

มาตรา ๕๓ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมือง มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล

ดังต่อไปนี้

- (๑) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๐
- (๒) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- (๓) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- (๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
- (๕) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- (๖) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
- (๗) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๘) ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

มาตรา ๕๔ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมือง อาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- (๒) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- (๓) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (๔) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- (๕) ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
- (๖) ให้มีการสาธารณสุข
- (๗) จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
- (๘) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
- (๙) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
- (๑๐) ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

(๑๑) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น

(๑๒) เทศพาณิชย์

มาตรา ๕๕ (ยกเลิกทั้งมาตรา)

มาตรา ๕๖ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล

ดังต่อไปนี้

(๑) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๓

(๒) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก

(๓) กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข

(๔) การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพและสถาน

บริการอื่น

(๕) จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม

(๖) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ

(๗) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง

(๘) การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว

มาตรา ๕๗ เทศบาลนครอาจจัดทำกิจการอื่น ๆ ตามมาตรา ๕๔ ได้

๒) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นกำหนด

นอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.๒๔๙๖ กำหนดไว้แล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแก่การเล่นมหรสพ พ.ศ.๒๔๖๔

(๒) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๔

(๓) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕

(๔) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระทำปุ๋ย พ.ศ.๒๔๙๐

(๕) พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณา โดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.๒๔๙๓

(๖) พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.๒๔๙๕

(๗) พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.๒๕๓๕

(๘) พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.๒๕๓๔

(๙) พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.๒๕๓๕

(๑๐) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด ระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พระราชบัญญัติจัดระเบียบการจอดยานยนต์ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

พ.ศ. ๒๕๐๓

- (๑) พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘
- (๒) พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. ๒๕๑๐
- (๓) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘
- (๔) พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๕) พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓
- (๖) พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๓
- (๗) พระราชบัญญัติรักษาคคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖
- (๘) พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘
- (๙) ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๖๘ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ (การจอดเรือ

ในแม่น้ำ)

- (๑๐) ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๙๕ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ (ทางหลวง)
- (๑๑) ประมวลกฎหมายที่ดิน (ดูแลที่ดินรกร้าง คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๙๐/

๒๔๙๘)

โดยสรุป เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ ๒ ส่วนคือ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาล ตามมาตรา ๕๐-๕๑ และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวหากเทศบาลได้ปฏิบัติโดยเต็ม ความสามารถจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ประชาชนและชุมชน

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปธาน สุวรรณมงคล, รศ.ดร., (๒๕๔๘, หน้า ๓๐๑).	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Time ฉบับวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๗๔ ความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรที่จะเริ่มต้นที่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรจะมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่นเรากำลังพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาดถ้าเราจะมี การปกครองระบอบรัฐสภา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	ก่อนที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น”
ทองอาน พาไทสง, (๒๕๔๙, หน้า ๑๓๐-๑๔๒).	รูปแบบเทศบาลมี ดังนี้ ๑. เทศบาลตำบล ๒. เทศบาลเมือง ๓. เทศบาลนคร
สนิทธรอนันต์, (๒๕๔๓, หน้า๒๙).	การจัดตั้งเทศบาลมีแนวคิดและหลักการสรุปได้ดังนี้ ๑.ประเภทเทศของบาลกฎหมายได้กำหนดให้มีเทศบาลแบ่งเป็น๓ประเภทได้แก่เทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนครซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งดังนี้ ๒.เทศบาลตำบลกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งไว้กว้างๆว่าท้องถิ่นที่มีพระกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ๓.เทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้ - ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง -ท้องถิ่นที่มีใช้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์คือเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไปมีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ๔.เทศบาลนครมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้ - เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป - มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	- มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร ๕.การบริหารองค์การเทศบาลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือรูปแบบคณะเทศมนตรีและรูปแบบนายกเทศมนตรีการเลือกรูปแบบการบริหารเทศบาลให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่ง ๖.การเลือกรูปแบบองค์การการบริหารเทศบาลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ๗.การนำไปใช้ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดไปจากวันที่มีการออกเสียงประชามติและให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลอย่างอื่น ๘.ระยะเวลาการร้องขอให้ทำประชามติผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่าสามร้อยหกสิบวันและจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งได้เพียงครั้งเดียว
โกวิทย์ พวงงาม, (๒๕๔๘, หน้า ๑๗๗).	นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยในกรณีของ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	เทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๒ คน เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๓ คนและเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันได้ไม่เกิน ๕ คน
ประธาน สุวรรณมงคล รศ. ดร.,(๒๕๔๘, หน้า ๓๐๓-๓๐๔).	โครงสร้างเทศบาลออกเป็นสภาเทศบาล คณะเทศมนตรี หรือ นายกเทศมนตรี ๑. สภาเทศบาล ๒. คณะเทศมนตรี ๓. นายกเทศมนตรีในเขตเทศบาลใดที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
สนิท จรอนันต์,(๒๕๔๓), หน้า ๓๒-๓๔.	ส่วนงานของเทศบาลประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ๖ ส่วน ดังนี้ ๑. สำนักงานปลัดเทศบาล ๒. ส่วนการคลัง ๓. ส่วนสาธารณสุข ๔. ส่วนช่าง ๕. ส่วนการประปา ๖. ส่วนการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (๒๕๕๖).	อำนาจหน้าที่ของเทศบาล เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ.๒๔๙๖แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๓ที่กำหนดไว้ชัดเจนคือ ๑.อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาลกำหนดแบ่งได้เป็น๒ส่วนคือหน้าที่บังคับและหน้าที่เลือกปฏิบัติ ๒.อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,(๒๕๕๖).	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ ๒ ส่วนคือ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งเทศบาล ตามมาตรา ๕๐-๕๑ และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อำนาจหน้าที่ดังกล่าว หากเทศบาลได้ปฏิบัติโดยเต็มความสามารถจะ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ประชาชนและชุมชน

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์

การวางแผนกลยุทธ์ หรือ Strategic Planning นั้นเป็นสิ่งที่ใช้กันแพร่หลายมาก ในกิจการด้านการทหาร ในด้านการศึกษาการสงคราม ในด้านการเมืองระหว่างประเทศ และโดยเฉพาะ ในการบริหาร ในวงการธุรกิจเอกชนนั้นประสบความสำเร็จสูงมาก ก้าวหน้าและเป็นทีที่กล่าวขวัญ ถึงกันมาก ปัจจุบันนี้การวางแผนแบบแผนกลยุทธ์ได้แพร่หลายเข้ามาในวงงานต่าง ๆ และวงงานของ ราชการมากขึ้น แต่คำที่นิยมใช้และที่ได้รับการยอมรับกันในวงราชการส่วนใหญ่นิยมเรียกว่า แผนยุทธศาสตร์ และมีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของแผนยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์เป็นแผนที่รวมทุกอย่าง ซึ่งสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานใน อนาคตได้ สามารถกำหนดการใช้ทรัพยากรขององค์การให้บรรลุตามภารกิจและวัตถุประสงค์ หากกล่าวอย่างสั้นๆ แผนกลยุทธ์ก็คือ แผนที่หาให้องค์การอยู่รอดในระยะยาว ผู้วางแผนกลยุทธ์ จะต้องสามารถมองไปข้างหน้า มองไปในอนาคตได้อย่างถูกต้อง เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาใน อนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนา อำเภอ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

แผนยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดทิศทาง หรือแนวทางการดำเนินงานในอนาคต เพื่อที่ ดำเนินงานจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งให้ทันต่อการแข่งขัน ต่อความเปลี่ยนแปลง ต่อความต้องการ เชิงพฤติกรรมของผู้เคลื่อนไหวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน^{๕๓}

แผนยุทธศาสตร์หมายถึงการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวของ องค์กรและการยอมรับวิธีการในการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์เหล่านั้น^{๕๔}

^{๕๓} ปกรณ์ ปรียากร, การวางแผนกลยุทธ์ : แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔๖.

การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นงานหลักของผู้บริหารระดับสูงทั้งนี้เพราะผลผลิตของการวางแผนระดับนี้จะเป็นแผนที่กำหนดขึ้นอย่างกว้างใช้เป็นฐานสำหรับการวางแผนในระดับล่างต่อไป นั่นคือแผนปฏิบัติการและแผนโครงการขององค์การตามลำดับ^{๕๕}

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนเพื่อนำองค์การไปสู่สภาพลักษณะใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนในภาพรวมขององค์การ กลยุทธ์ทุกกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นปัจจัยที่ชี้อนาคตขององค์การนั้น^{๕๖}

การวางแผนเป็นกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการอันประกอบด้วยลักษณะงานที่เกี่ยวกับการกิจขององค์การ และวัตถุประสงค์ขององค์การทั้งระยะสั้นและระยะยาว การเลือกกลยุทธ์วิธีให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้เหมาะสม^{๕๗}

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีที่คิดว่าจะทำให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ฝันไว้ให้เร็วที่สุด สมบูรณ์ที่สุด และได้ผลตอบแทนมากที่สุด โดยที่แผนที่ยุทธศาสตร์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย^{๕๘}

สรุปได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การกำหนดภารกิจเป็นการอธิบายว่าองค์การนั้นๆ กำลังทำอะไร เหตุผลหลักก็เพื่อความคงอยู่ขององค์การ จุดมุ่งหมายบทบาทและการทำหน้าที่ เป็นการบรรยายยุทธศาสตร์ทั้งหมดขององค์การชี้ให้เห็นว่าทิศทางยุทธศาสตร์ขององค์การจะเดินไปในทิศทางใด เช่นเดียวกับการกิจขององค์การจะต้องกำหนดการเขียนวิสัยทัศน์ (Vision Statement) ขึ้นโดยเป็นข้อความที่กะทัดรัดกระชับอธิบายให้เห็นทิศทางที่จะมุ่งไปได้ชัดเจน

^{๕๕} ปาณิตลนิยมคำ, กระบวนการนำนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัดไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบุรี, (เพชรบุรี : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๘.

^{๕๕} ประชุมรอดประเสริฐ, นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่๘, (กรุงเทพมหานคร :เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๕๖} สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง), แผนแม่บทสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่๓,ม.ป.ท. (ประจำปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๕๔- ๒๕๕๘), หน้า ๔๔.

^{๕๗} สุรัสวดี ราชกุลชัย, การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร : แนวคิดในการวางแผน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐.

^{๕๘} อมรนนทสุต, วิรุณศิริอารยวงศ์และประพันธ์ศักดิ์รัชไชยวรรณ, อะไรอย่างใดคือแผนที่ยุทธศาสตร์การสร้างและการใช้ประโยชน์จากแผนที่ยุทธศาสตร์, ม.ป.ท., (กองทุนสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน , ๒๕๔๘), หน้า ๑๒-๑๕.

๒.๔.๒ องค์ประกอบของการวางแผน

การวางแผนเป็นการเตรียมการเพื่อปฏิบัติการในอนาคต การวางแผนจำเป็นต้องอาศัยการคาดคะเนที่แม่นยำเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ทรัพยากรและข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่างๆและมีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

การวางแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำและเป็นชุดของการกระทำ (Course of Action) ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตการวางแผนนั้นจะประกอบด้วยส่วนต่างๆ๓ ส่วนคือ

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การนำไปปฏิบัติ (Implementation)
- ๓) การประเมินผลของแผน (Evaluation of Plan)^{๕๙}

๑.การวางแผน (Planning)

กระบวนการวางแผนไว้ ๑๔ ขั้นตอน ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

๑.ต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการที่จะให้มีการวางแผน หน้าที่ในการตัดสินใจว่าควรจะให้มีการวางแผนในเรื่องต่าง ๆ จะต้องใช้ดุลพินิจที่มีหลักการ เหตุผล และข้อมูลการพิจารณา โดยเฉพาะควรใช้หลักเกณฑ์การกำหนดความต้องการ (Principles of need determination) มาเป็นเครื่องประกอบการพิจารณาได้

๒.ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนให้ชัดเจน จะต้องชี้ให้เห็นทันทีว่าถูกต้อง โดยสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ วัตถุประสงค์ จะต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่ายและแน่นอน สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร และนำไปปฏิบัติได้

๓.การเตรียมหัวข้อกว้าง ๆ (Broad Outline) ของแผน เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาอนุมัติโดยกำหนดขอบข่ายโครงสร้างของแผน ในรูปของหลักการกว้าง ๆ เมื่ออนุมัติแล้วค่อยดำเนินการในรายละเอียดต่อไป

๔.การขออนุมัติข้อเสนอของแผน เป็นการเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจอนุมัติ ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นจุดสำคัญของการปฏิบัติ เพราะถ้าไม่มีเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุนไม่มีน้ำหนักพอ ขาดการศึกษาถึงปัญหาและข้อเท็จจริงแล้ว การอนุมัติก็อาจมีปัญหา

๕. การกำหนดตัวบุคคลผู้วางแผนและรับผิดชอบ เมื่อข้อเสนอของแผนได้รับอนุมัติแล้ว การกำหนดมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้เป็นสัดส่วนตามหลักของการบริหาร อาจตั้งคณะผู้วางแผน (Planning Staff) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ที่สำคัญ ดังนี้

^{๕๙} อนันต์ เกตุวงศ์, **หลักและเทคนิคการวางแผน**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

- การให้ทำสารข้อมูล
- การค้นคว้าข้อเท็จจริง
- การกำหนดแนวทางของการกระทำหลาย ๆ อย่าง เพื่อเลือกและเสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุด และกอบการตัดสินใจ

- อำนาจอื่น ๆ ที่ช่วยผู้วางแผนปฏิบัติงานได้อย่างสะดวก เช่น การติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

๖.การกำหนดหัวข้ออย่างแน่นอนของแผน เป็นการกำหนดหัวข้อรายละเอียด เพื่อเป็นหลักปฏิบัติงานประจำวันได้ ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การแบ่งงานกันทำ มีทีมงานชั้นงาน สามารถกำหนดระยะเวลาการทำงานของแต่ละฝ่ายได้ แต่ขั้นนี้ยังมิได้เข้าถึงรายละเอียดทั้งหมด ส่วนรายละเอียดจริง ๆ จะทำได้เมื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าว

๗.การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการหาข้อมูล อาจต้องกำหนดวิธีการติดต่อข้อมูลที่ต้องการ และระยะเวลาในการเก็บข้อมูลดังกล่าว

๘.การหาข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็น เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลดิบ และจัดทำแล้วและต้องพิจารณาลักษณะของข้อมูลวิธีการใช้เก็บข้อมูล แหล่งที่มา แบบสำหรับเก็บ ตัวบุคคลที่ทำงานนี้ เครื่องมือดังกล่าวจะต้องเหมาะสม ถูกต้อง ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

๙.การประเมินข้อมูล ต้องประเมินตรวจสอบให้ครบถ้วนพอเพียง และทำข้อมูลดิบที่ใช้ได้แล้วการประเมินและอ่านข้อมูลจึงสามารถทำได้ ซึ่งต้องอาศัยผู้รู้ และถูกต้องมากที่สุด

๑๐.การสรุปและเตรียมแผนชั่วคราว เป็นการเลือกกระบวนการ โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะนำไปสู่การพิจารณาถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ และตัวแปรประเภทต่าง ๆ

๑๑.เมื่อพิจารณารายละเอียดดังกล่าวของแผนส่วนต่าง ๆ แล้ว จึงนำเอาส่วนต่าง ๆ ของแผนมารวมกัน และถือเป็นแผนชั่วคราว ถ้าส่วนใดของแผนควรมีการทดสอบ ผู้วางแผนควรอธิบายและระบุวิธีการทดสอบไว้ด้วย

๑๒.การเตรียมแผนขั้นสุดท้าย เมื่อทดสอบจนพอใจแล้ว ก็เตรียมแผนขั้นสุดท้ายถ้าแผนนั้นประกอบด้วยแผนย่อยโครงการ หรือส่วนประกอบ ก็คงรวมเป็นแผนเดียวกัน

๑๓.การทดสอบและการปรับปรุงแผน เพื่อความแน่ใจว่าผู้เกี่ยวข้องเข้าใจแผน และให้แผนมีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ถ้าพบปัญหาก็อาจทำการปรับปรุงแก้ไข

๑๔.การขออนุมัติแผน เมื่อเตรียมแผนถึงขั้นนี้แล้ว แสดงว่าเป็นแผนที่ประหยัด และมีประสิทธิภาพที่สุดแล้วจึงเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติได้กล่าวมาแล้วว่า การตัดสินใจเป็นส่วนต่าง ๆ ของการวางแผน หรือในกระบวนการ

วางแผนนี้ จะมีการตัดสินใจสอดแทรกอยู่โดยทั่วไป และได้กล่าวแล้วเช่นกันว่าการวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้า ดังนั้นการยกเอากระบวนการขั้นตอนของการวางแผนมาแสดงไว้แล้วนี้เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพของการวางแผนได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการโดยสิ้นสุดที่การตัดสินใจอนุมัติแผน ณ จุดนี้จะมีผลผลิตเป็นแผนอันจะนำไปดำเนินการต่อไปได้

๒.การนำแผนไปปฏิบัติ

การนำแผนมาปฏิบัติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการกระทำกิจกรรมต่างๆ อย่างแท้จริง ดังนั้นผลงานจะปรากฏหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การกระทำและเป็นการพิสูจน์สมมติฐานว่าทำได้หรือไม่ ซึ่งจะเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ มากมาย

หลักการนำแผนไปปฏิบัติ ๑๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑.ผู้ปฏิบัติตามแผนรับแผนที่ได้รับอนุมัติแล้วเพื่อกำเนินการ กรณีผู้วางแผนกับผู้ดำเนินการตามแผนมิใช่บุคคลเดียวกัน จะต้องมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้กับผู้ดำเนินการ พร้อมกับแผนด้วย

๒.ผู้ปฏิบัติตามแผนจะต้องทำความเข้าใจส่วนประกอบต่างๆ ทางเทคนิคของแผนอย่างละเอียด เพื่อจะได้ทราบว่าทำอะไรบ้าง และอย่างไร จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนทั้งหมดตลอดจนวิธีการทางเทคนิคต่าง ๆ หากไม่เข้าใจจะได้สอบถามผู้วางแผน ก่อนนำแผนไปดำเนินการ

๓.การทำความเข้าใจกับส่วนต่างๆ ของแผน เน้นปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิชาการเฉพาะด้านหรือเทคนิค แต่จะมุ่งไปด้านมนุษยสัมพันธ์ และปฏิบัติกริยาของผู้ปฏิบัติที่มีต่อแผน

๔.การจัดองค์การและการกำหนดบทบาทของผู้ดำเนินการตามแผน ต้องมีองค์การและผู้รับผิดชอบตามแผน เมื่อผู้รับผิดชอบเข้าใจถึงด้านต่างๆ ที่สำคัญของแผนแล้ว ก็จะสามารถกำหนดบทบาทของเราโดยตลอด ในกระบวนการดำเนินการตามแผนทั้งหมด โดยเฉพาะจุดสิ้นสุดของแผน

๕.การจัดเตรียมบุคคลผู้ปฏิบัติตามแผนและการกำหนดมอบหมายความรับผิดชอบโดยมอบหมายงานและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องให้ อาจมีการตั้งกรรมการและหน่วยงานเพื่อช่วยเหลืออีกทางหนึ่ง ถ้าจำเป็น

๖.การเตรียมแผนดำเนินการ หรือแผนปฏิบัติงาน ประเด็นสำคัญ คือการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงาน ทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่ระบุไว้ในแผน ให้มีการรายงานและประเมินผล การปฏิบัติงานเป็นระยะโดยอาศัยเทคนิคการควบคุมที่เหมาะสม

๗.การดำเนินการตามกระบวนการตั้งแต่ขั้นที่ ๑ จนถึงขั้นที่ ๖ เป็นการเตรียมงานล่วงหน้า สำหรับขั้นนี้เป็นขั้นของการเริ่มต้นทำงาน มีการทำข้อตกลงผูกมัดบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อทำงานและรับผิดชอบ มีคำสั่งให้บุคคลทำงานในหน้าที่ต่างๆ อาจมีการขอยืมตัวบุคคลจากหน่วยงานอื่นมาช่วยงาน ตลอดจนทำรายละเอียดของงานแต่ละหน้าที่ด้วย

๘.การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์การทราบถึงโครงการ อาจเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ได้รับผลกระทบทั่วไป

๙.การแปลความหมายของแผนให้ผู้ได้บังคับบัญชาทราบ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแผน ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องดำเนินการตามแผนด้วยกัน อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับส่วนประกอบทางเทคนิคของแผน เหตุผลและความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้แผน ต้องกระทำอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพ

๑๐.การชี้แจงให้กับผู้ได้บังคับบัญชาทราบถึงความรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมงานผู้ดำเนินการตามแผนจะต้องเตรียมงานอย่างมาก เพราะกิจกรรมต่างๆ ยังขึ้นอยู่กับภาระทำในอนาคตส่วนใหญ่ การเตรียมการเพื่อการควบคุมงานให้ดำเนินไปตามแผน ต้องกระทำอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพ

๑๑.การรวบรวมข้อมูลและตัวเลขต่างๆ ที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าของแผน ข้อมูลเหล่านี้อาจช่วยในด้านการควบคุมงานด้วย ข้อมูลที่รวบรวมมักเกี่ยวกับปริมาณคุณภาพของงานหรือเกี่ยวกับเรื่องที่จำเป็น

๑๒.การตรวจสอบ และประเมินผลข้อมูลและตัวเลข อาจมีการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล คุณสมบัติ และวุฒิความสามารถของผู้ให้ข้อมูลความเชื่อถือได้ของแหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละอย่าง อาจตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความแน่ชัดของข้อมูลด้วย อย่างไรก็ตามการตรวจสอบข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ย่อมจะทำให้การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

๑๓.การปรับปรุงแผนให้เหมาะสม เป็นการปรับการปฏิบัติงานให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมเพราะเวลาขณะวางแผนกับการนำไปปฏิบัติมีความต่างกัน สิ่งที่คาดหมายอาจไม่ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็ได้

๑๔.การรายงานผลการปฏิบัติตามแผน ตั้งแต่ต้นจนถึงการสิ้นสุดของแผนแก่ผู้บังคับบัญชาและผู้วางแผนได้ทราบ ปัญหาคือ ผู้ปฏิบัติไม่ค่อยรายงานข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดขึ้นอันเป็นข้อบกพร่องเกี่ยวกับความสามารถ ประสิทธิภาพ และความผิดพลาดในการทำงาน จึงอาจกระทำโดยมีคณะบุคคล หรือกลุ่มบุคคลแยกออกไปจากผู้ดำเนินการตามแผนคอยตรวจสอบและประเมิน

๓. การประเมินผลของแผน

การประเมินผลของแผนเป็นการตรวจสอบ และวัดสิ่งที่แผนได้กำหนดไว้ในขั้นของการวางแผน และเมื่อนำแผนไปดำเนินการแล้ว สิ่งเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามแผนที่กำหนดและคาดหมายไว้เพียงใด โดยนำเอาผลที่วัดได้มาพิจารณา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ กับแผนที่กำหนดไว้ มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

- ๑.การจัดเก็บข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการในรูปแบบ และทุกขั้นตอน
- ๒.มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์
- ๓.มีการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ
- ๔.นำสารสนเทศที่ได้จากข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไข ดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสิ่งที่สำคัญที่รวบรวมมาต้องมีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม

๒.๔.๓ ความสำคัญของการวางแผน

เป็นที่ยอมรับกันว่าการวางแผนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับหน่วยงาน และผู้บริหารในฐานะที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่ดีที่สุดอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ การวางแผนมีความสำคัญ และมีนักวิชาการหลายท่าน และเอกสารต่างๆ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผน ดังนี้

ความสำคัญของการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

๑.เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกลมองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัว และเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อมอันได้แก่สภาวะเศรษฐกิจสังคม และการเมือง

๒.ทำให้เกิดการยอมรับแนวคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดร์จึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบเข้ามาใช้ในองค์กรยุคปัจจุบัน

๓.ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

๔.เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อนเพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจน และยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้นเป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

๕.ทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยต่างๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่^{๖๐}

กล่าวโดยสรุป ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดี และเป็นผลิตผลที่ได้จากการวางแผนในการหาแนวทางที่จะต้องสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการโดยกำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม ที่จะต้องคำนึงถึงมิติที่สำคัญในด้านต่าง ๆ เช่น ความซับซ้อน ความสำคัญ ความครอบคลุม และความสมบูรณ์

๒.๔.๔ ประโยชน์ของการวางแผน

การวางแผนมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานทุกอย่างทุกลักษณะงาน การวางแผนดีและถูกต้องตามหลักและกระบวนการนอกจากจะช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้วย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

๑.บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of objectives) การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดหมายปลายทาง เพื่อให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความแจ่มชัดก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

๒.ประหยัด (Economical operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญา เพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆมีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่างๆที่ทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆอย่างคุ้มค่านับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดีก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์การ

๓.ลดความไม่แน่นอน (Reduction of uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนในอนาคตลงเพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตการวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นแล้ว ทำการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตและได้หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

๔.เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเป็นกิจ

^{๖๐} พะยอมวงศ์สารศรี,การวางแผน,พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒),

กรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้ว่าแผนกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม

๕.ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages innovation and creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนกันนั้นจะเป็นการระดมปัญญาของคณะผู้ทำงานด้านการวางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์ นำมาใช้ประโยชน์แก่องค์กร และยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคต ระหว่างคณะผู้บริหาร

๖.พัฒนาแรงจูงใจ (Improves motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหาร และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วยเพราะเขารู้อย่างชัดเจนว่าองค์การคาดหวังอะไรจากเขาบ้าง นอกจากนั้นการวางแผนยังเป็นเครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารในอนาคต

๗.พัฒนาการแข่งขัน (Improves competitive strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์การมีการแข่งขันกันมากกว่าองค์การที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงานเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๘.ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่างๆ ขององค์การ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ^{๖๑}

คุณประโยชน์ที่ได้จากการวางแผนไว้ดังนี้

- ๑.ช่วยค้นหา ชี้ให้เห็นถึงปัญหา หรือช่วยให้เห็นถึงโอกาสต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น
- ๒.ช่วยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพกระบวนการตัดสินใจภายในองค์การให้ดีขึ้น
- ๓.ช่วยให้การปรับทิศทางอนาคตขององค์การ ตลอดจนค่านิยม และวัตถุประสงค์ขององค์การให้ชัดเจนเสมอ

^{๖๑} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือปฏิบัติงานเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๙.

๔. ช่วยให้แต่ละบุคคลหรือองค์การสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม^{๖๒}

คุณประโยชน์หรือข้อดีของการวางแผนต่อการบริหารงานไว้ ดังนี้

๑. สามารถบอกให้ทราบถึงศักยภาพของปัญหาและโอกาสที่ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น
๒. สามารถปรับปรุงแก้ไขกระบวนการตัดสินใจภายในองค์การหรือหน่วยงานให้ดีขึ้น

๓. สามารถชี้เฉพาะให้เห็นทิศทาง ค่านิยม และวัตถุประสงค์ในอนาคตของหน่วยงาน

๔. สามารถช่วยให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละหน่วยงานปรับเข้าได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

๕. สามารถช่วยผู้บริหารให้มีความมั่นใจในอันที่จะนำความอยู่รอดปลอดภัยมาสู่องค์การและหน่วยงาน^{๖๓}

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวางแผนมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานหรือองค์การเป็นสิ่งที่บอกให้เห็นถึงทิศทางค่านิยม วัตถุประสงค์ในอนาคตขององค์การ ให้ทุกฝ่ายทราบมีการประสานงานโดยอาศัยแผนเป็นเครื่องมือ ช่วยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพกระบวนการในการตัดสินใจภายในองค์การให้ดีขึ้น ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมขององค์การที่เปลี่ยนไปได้ตลอดจนช่วยขยายขอบเขตแนวคิดของผู้บริหาร เพิ่มทัศนวิสัยของการคิดกว้างและไกล เป็นสิ่งที่ชี้ถึงการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบรรลุถึงเป้าหมายจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการวางแผนที่ดีเป็นประการสำคัญ

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดเกี่ยวแผนยุทธศาสตร์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปกรณ ปรียากร, (๒๕๕๓, หน้า ๓๔๖).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า เป็นการกำหนดทิศทาง หรือแนวทางการดำเนินงานในอนาคต เพื่อที่ดำเนินงานจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งให้ทันต่อการแข่งขัน ต่อความเปลี่ยนแปลง ต่อความต้องการ

^{๖๒} ธงชัย สันติวงษ์, การวางแผน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^{๖๓} ประชุม รอดประเสริฐ, นโยบายและการวางแผน หลักการและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๔.

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปาณิตลนิยมค้ำ, (๒๕๔๔, หน้า ๕๘).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า แผนยุทธศาสตร์หมายถึงการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวขององค์การและการยอมรับวิธีการในการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์เหล่านั้น
ประชุมรอดประเสริฐ,(๒๕๔๗, หน้า ๕).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นงานหลักของผู้บริหารระดับสูงทั้งนี้เพราะผลผลิตของการวางแผนระดับนี้จะเป็นแผนที่กำหนดขึ้นอย่างกว้างใช้เป็นฐานสำหรับการวางแผนในระดับล่างต่อไปนั่นคือ แผนปฏิบัติการและแผนโครงการขององค์การตามลำดับ
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (๒๕๕๔-๒๕๕๘, หน้า ๔๔).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง การวางแผนเพื่อนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต
สุรัสวดี ราชกุลชัย, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๐).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า หมายถึง การวางแผนเป็นกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการอันประกอบด้วยลักษณะงานที่เกี่ยวกับภารกิจขององค์กร
อมรนนทสุด, วิรุณศิริอารยวงศ์และประพันธ์ ศักดิ์รักษไชยวรรณ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๒-๑๕).	ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีที่คิดว่าจะทำให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ฝันไว้ให้เร็วที่สุด สมบูรณ์ที่สุด และได้ผลตอบแทนมากที่สุด
อนันต์ เกตุวงศ์,(๒๕๔๓, หน้า ๑๐).	ได้กล่าวว่าการวางแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำและเป็นชุดของการกระทำ (Course of Action) ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตการวางแผนนั้นจะประกอบด้วยส่วนต่างๆ ๓ ส่วนคือ ๑.การวางแผน (Planning)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๒.การนำไปปฏิบัติ (Implementation) ๓.การประเมินผลของแผน (Evaluation of Plan)
พะยอมวงศ์สารศรี,(๒๕๔๒, หน้า ๗๐).	ได้อธิบายถึงกระบวนการวางแผนไว้ ๑๔ ขั้นตอน ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้ ต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการที่จะให้มีการ วางแผน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนให้ชัดเจนการ เตรียมหัวข้อกว้าง ๆ (Broad Outline) ของแผน การขออนุมัติข้อเสนอของแผน การกำหนดตัวบุคคลผู้วางแผนและรับผิดชอบ การกำหนดหัวข้ออย่างแน่นอนของแผน การติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การหาข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็น การประเมินข้อมูล การสรุปและเตรียมแผนชั่วคราวนำเอาส่วนต่าง ๆ ของแผนมารวมกัน การเตรียมแผนขั้นสุดท้าย การทดสอบและการปรับปรุงแผน การขออนุมัติแผน
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, (๒๕๔๖, หน้า ๓-๙).	ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้ บรรลุจุดหมาย(Attention of objectives) ประหยัด (Economical operation) ลดความไม่แน่นอน (Reduction of uncertainty) เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of control) ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages innovation andcreativity) พัฒนาแรงจูงใจ (Improves motivation) พัฒนาการแข่งขัน (Improves competitive strength) พัฒนาการแข่งขัน (Improves competitive

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๐, หน้า ๒).	strength) คุณประโยชน์ที่ได้จากการวางแผนไว้ดังนี้ ๑. ช่วยค้นหา ชี้ให้ทราบถึงปัญหา หรือช่วยให้เห็นถึงโอกาสต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ๒. ช่วยปรับปรุงและยกระดับคุณภาพกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กรให้ดีขึ้น ๓. ช่วยให้การปรับทิศทางอนาคตขององค์กร ตลอดจนค่านิยม และวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ชัดเจนเสมอ ๔. ช่วยให้แต่ละบุคคลหรือองค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม
ประชุม รอดประเสริฐ, (๒๕๓๕, หน้า ๑๐๔).	คุณประโยชน์หรือข้อดีของการวางแผนต่อการบริหารงานไว้ ดังนี้ ๑. สามารถบอกให้ทราบถึงศักยภาพของปัญหา และโอกาสที่ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น ๒. สามารถปรับปรุงแก้ไขกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กรหรือหน่วยงานให้ดีขึ้น ๓. สามารถชี้เฉพาะให้เห็นทิศทาง ค่านิยม และวัตถุประสงค์ในอนาคตของหน่วยงาน ๔. สามารถช่วยให้แต่ละบุคคลหรือแต่ละหน่วยงานปรับเข้าได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ๕. สามารถช่วยผู้บริหารให้มีความมั่นใจในอันที่จะนำความอยู่รอดปลอดภัยมาสู่องค์กรและหน่วยงาน

๒.๕ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้เน้นหลักของการมีส่วนร่วมในการบริหารหรือการจัดการเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชน กรอบด้วยหลักธรรมที่เป็นไปในทิศทางของการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ สามารถเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้าแสดงทัศนะเสนอความคิดเห็นของตนเอง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก พระไตรปิฎก และเอกสารที่มีหลักธรรมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

๒.๕.๑ หลักสาราณียธรรม

หลักสาราณียธรรม ดังนี้

อานนทฺ สาราณียธรรมธรรมเหตุให้ระลึกถึงกัน ๖ ประการนี้ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกันสาราณียธรรม ๖ ประการ อะไรบ้างคือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๒. ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๓. ตั้งมั่นเมตตาตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๔. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกलगทั้งหลายที่ชอบธรรม ได้มาโดยธรรมโดยที่สุดแม้เพียง บิณฑบาต ก็บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รักทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๕. เป็นผู้มืศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตักทหา และทฎฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

๖. เป็นผู้มืทฎฐิโดยทฎฐิอันประเสริฐ เป็นนียยานิกกรรม๒เพื่อความสันทุกข์โดยเสมอกัน กับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สาราณียธรรมมั่นนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่

เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน

อานนท์ สาราณียธรรม ๖ ประการนี้ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกัน ถ้าเธอทั้งหลายพึงสมาทานสาราณียธรรม ๖ ประการนี้ประพฤติดู้อยู่ เธอทั้งหลายจะเห็นแนวทางว่ากล่าวกันได้ น้อยบ้าง มากบ้าง ที่เธอทั้งหลายพึงอดกลั้นไว้ไม่ได้บ้างไหมท่านพระอานนท์กราบทูลว่าไม่เห็นพระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อานนท์ เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายพึงสมาทานสาราณียธรรม ๖ ประการนี้แล้วประพฤติดีก การประพฤตินั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุขแก่เธอทั้งหลายตลอดกาลนานพระผู้มีพระภาคได้ตรัสสาธิตนี้แล้ว ท่านพระอานนท์มีใจยินดีชื่นชมพระสาธิตของพระผู้มีพระภาค ดังนี้แล^{๖๔}

หนังสือธรรมานุญชีวิตว่าหลักการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่าสาราณียธรรมธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน๖ประการคือ

๑. เมตตาทายกรรมทำต่อกันด้วยเมตตาคือแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการร่วมชุมชนด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆโดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวิจารณ์กรรมพูดต่อกันด้วยเมตตาคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตาตามโนกรรมคิดต่อกันด้วยเมตตาคือตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโภคีได้มาแบ่งกันกินใช้คือแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. สีลสามัญญตาประพฤติให้ดีเหมือนเขาคือมีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทิฐิสามัญญตาปรับความเห็นเข้ากันได้คือเคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกันตกลงกันได้หลักการสำคัญยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^{๖๕}

^{๖๔}ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๔/๕๙.

^{๖๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมานุญชีวิต, (โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า๒๓-๒๔.

สรุปหลักสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึงการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลที่ดีแก่ชุมชนและเพื่อนร่วมงาน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในพัฒนากิจการต่างๆ

๒.๕.๒ หลักสัปปริสธรรม๗

หลักสัปปริสธรรม ๗ นี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอัมมัญญสูตร^{๖๖} ว่าภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วย ธรรม ๗ ประการ นี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก ธรรม ๗ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เป็นอัมมัญญ ๒. เป็นอัตถัญญ
๓. เป็นอิตถัญญ ๔. เป็นมัตถัญญ
๕. เป็นกาลัญญ ๖. เป็นปริสสัญญ
๗. เป็นปุคคลโปรปริญญ

ภิกษุเป็นอัมมัญญ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรมคือ สุตตะ เคยยะ เวยยากรณ์ะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกชาตกะ อัปปุตธรรม เวทลละ หากภิกษุไม่รู้ธรรม คือ สุตตะ ฯลฯ เวทลละ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นอัมมัญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นอัมมัญญด้วยประการฉะนี้ในพระสูตรนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึง อัมมัญญบุคคล ซึ่งหมายถึง ผู้รู้ธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติประการที่ ๑ ในคุณสมบัติ ๗ ประการของภิกษุ ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรของการคำนับ นับถือ ยกย่องของบุคคลทั้งหลาย ถือเป็นผู้มีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ คุณสมบัติ ๗ ประการนั้น คือ

๑. เป็นอัมมัญญ หมายถึง เป็นผู้รู้ธรรม หรือรู้หลักธรรม อันเป็นคำสอนที่สำคัญ คือ สุตตะ (พระสูตรต่างๆ) เคยยะ (พระสูตรที่ประกอบด้วยคาถา) เวยยากรณ์ะ (พระอภิธรรมทั้งหมด) คาถา (พระธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา) อุทาน (พระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานด้วยโสมนัส) อิติวุตตะก (พระสูตร ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ข้อนี้สมจริง ดังคำที่พระพุทธองค์ตรัส) ชาตกะ (พระสูตรที่แสดงเรื่อง ในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า) อัปปุตธรรม (พระสูตรที่ประกอบด้วยปาฏิหาริย์) เวทลละ (พระสูตรที่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายถามแล้วได้รับความรู้และถามยิ่งๆ ขึ้นไป)

๒. เป็นอิตถัญญ หมายถึง เป็นผู้รู้ความหมายแห่งภาสิต กล่าวคือ เป็นผู้รู้จักมุ่งหมายและรู้จักผลว่า ผลที่เกิดจากการกระทำมีประโยชน์และตรงตามเป้าหมายที่ตั้งมั่นไว้

^{๖๖} ๐.ส.ต.ต.ก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๔๓-๑๔๖.

๓. เป็นอัตตัญญู หมายถึง เป็นผู้รู้จักตนว่ามีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา และปฏิภาณเท่าใด ตามหลักแห่งอารยวุฒิ ๕

๔. เป็นมัตตัญญู หมายถึง เป็นผู้รู้ประมาณในการรับปัจจัย ๔ กล่าวคือ เป็นผู้รู้จักความพอดี ตามหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและหลักสันโดษ

๕. เป็นกาลัญญู หมายถึง เป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมที่จะประกอบกิจการงานต่างๆ อย่างถูกต้อง

๖. เป็นปริสัณญู หมายถึง เป็นผู้รู้จักวิธีการเข้าหาประชุมชน กล่าวคือ เป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมอย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้องในชุมชนหรือสังคมนั้น

๗. เป็นปุคคัลปโรปรัญญู หมายถึง เป็นผู้รู้จักเลือกคบคนให้ถูกต้อง

สรุปหลักสัปปุริสธรรม ๗ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคุณธรรมสำหรับคนดี และในขณะเดียวกันก็เป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำรวมไปถึงการมีส่วนร่วม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนดี มีจริยธรรม มีคุณธรรม มาปกครองหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติเพื่อให้เกิดความสงบสุข การพัฒนาหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดศักยภาพที่มั่นคงและก้าวหน้าตลอดไปในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๒.๕.๓หลักกอคติ ๔

อคติธรรมเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนำมาสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ครั้งนี้

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวถึงหลักกอคติ คือ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางของความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม หรือความลำเอียง การถึงอคติหลักธรรมข้อนี้ระบุว่าสำคัญสำหรับนักปกครองที่จะต้องละเว้นอคติ ๔ ผู้ปกครองจะต้องนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมผู้ปกครองต้องละเว้นจากอคตินี้อย่างเด็ดขาดให้ได้ เพราะเป็นทางแห่งความประพฤติที่ผิด เป็นหายนธรรมในสังคมอย่างยิ่ง เป็นฐานะอันไม่พึงถึง ดังนี้^{๖๗}

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ เพราะพอใจ หรือเพราะรักในผู้นั้น จึงทำให้ผู้นั้นได้ดีเป็นคนเด่นในสังคม

๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง ไม่ชอบหน้า ไม่พอใจในผู้นั้น แม้เขาทำดีเพียงใด ความดีก็ไม่ปรากฏ

๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา ไม่รู้ความจริง ไม่เห็นความดีของเขา มักจะเห็นผิดพลาดไป

^{๖๗} อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๑๗/๒๕.

๔. ภัยาคติ ลำเอียงเพราะขาดกลัว อาจจะกลัวเพราะเขามีเงินมีทอง มีอำนาจ มีญาติ พี่น้องใหญ่โตกว้างขวางในสังคม

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่เที่ยงตรงนั้น ทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวเหตุไว้ ๔ อย่าง ด้วยกัน ดังเนื้อความที่ปรากฏในปฐมมคตีสสูตรแห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ว่า

บุคคลใดละเมิดความชอบธรรมเพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ

ภัยาคติ ยศของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม ดุจดวงจันทร์ข้างแรม บุคคลใดไม่ละเมิด

ความชอบธรรม เพราะฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ ยศของบุคคลนั้น

ย่อมบริบูรณ์ ดุจดวงจันทร์ข้างขึ้น

สรุปได้ว่าหลักอคติ เป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับพุทธบริษัททั่วไป เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านกายวาจา และจิตใจ และเป็นหลักของการเปิดโอกาสให้แสดงถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำและผู้ตามได้แจ้งต่อทัศนคติของตนเองและผู้อื่นเป็นอย่างดี สร้างความคุ้นเคยและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักธรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น เป็นหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่บ่งบอกถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น ชุมชน สังคม ในระดับต่างหรือประชาชนทั้งประเทศ ได้แสดงถึงทัศนคติเจตนารมณ์การมีส่วนร่วมในด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นไปที่หลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี และเกิดประโยชน์ต่อองค์กร หน่วยงาน ตลอดจนประเทศชาติ

ตารางที่ ๒.๕สรุปหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๔/๕๙.	หลักสาราณียธรรม ๑. ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ๒. ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม ๓. ตั้งมั่นเมตตามโนกรรม ๔. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกลาภทั้งหลายที่ชอบธรรม ๕. เป็นผู้มืศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย ๖. เป็นผู้มืทฎฐิโดยทฎฐิอันประเสริฐ
พระพรหมคุณาภรณ์,(๒๕๔๗, หน้า๒๓-๒๔).	๑. เมตตาทายกรรม ๒. เมตตาวจีกรรม ๓.เมตตามโนกรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๔. บริโภคโดยไม่แบ่งแยกภพทั้งหลายที่ขบธรรม ๕. เป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย ๖. เป็นผู้ที่มีทิวาญโดยทิวาญอันประเสริฐ
อภ.สตตก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๔๓-๑๔๖.	หลักปฐิธรรม ๗ประการ ๑. เป็นธัมมัญญ ๒. เป็นอรรถัญญ ๓. เป็นอรรถัญญ ๔. เป็นมัตตัญญ ๕. เป็นกาลัญญ ๖. เป็นปริสัญญ ๗. เป็นปุคคลปโรปรัญญ
อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๗/๒๙.	๔ กอคติ ๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ เพราะพอใจ หรือเพราะรักในผู้นั้น ๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง ๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือเขลา ๔. ภยากติ ลำเอียงเพราะขาดกลัว

๒.๖ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองพิจิตร^{๖๘}

เทศบาลเมืองพิจิตรเป็นหน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสรสรสร้างความสำเร็จให้เกิดแก่ท้องถิ่น การวางแผนคือกลไกสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้ทรัพยากรรายได้ทั้งท้องถิ่นจัดเก็บเองและรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จึงเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตของท้องถิ่นโดยกำหนดสภาพการณ์ที่ต้องการบรรลุ และแนวทางในการบรรลุบนพื้นฐานของการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและปัญหา/ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

^{๖๘} แผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองพิจิตร พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘. (อัดสำเนา)

วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลเมืองพิจิตร

วิสัยทัศน์“เมืองพิจิตรน่าอยู่ บริหารจัดการมีประสิทธิภาพ บริการมีประสิทธิภาพ ประชาชนพอใจ”

พันธกิจการพัฒนาท้องถิ่น

- จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ
- ส่งเสริมการบริหารการจัดการที่ดี
- บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน
- รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- รักษาความสะอาด รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาและให้สวัสดิการสตรี เด็ก เยาวชน ฯลฯ
- ส่งเสริมการศึกษา
- ให้มีการป้องกัน ระวังโรคติดต่อและบำรุงสถานที่ด้านสาธารณสุขและรักษาคนเจ็บ
- ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- ส่งเสริมค่านิยมและปลูกจิตสำนึกให้พนักงานเทศบาลยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน
- ส่งเสริมให้พนักงานมีจิตสำนึกในการให้บริการแก่ประชาชน

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

- ระบบสาธารณูปโภคใช้การได้ดี มีมาตรฐาน
- ประชาชนมีความพึงพอใจในระบบการให้บริการและการบริหารจัดการของ เทศบาล
- ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- บ้านเมืองมีความสะอาด และสิ่งแวดล้อมไม่เป็นมลพิษ
- ชุมชนเข้มแข็ง
- ประชาชนได้รับการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและอ่านออกเขียนได้
- ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง
- อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- พนักงานเทศบาลใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน
- พนักงานมีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วง ๓ ปี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๑ ด้านคมนาคม

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ สะพาน เขื่อน
- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ พัฒนาระบบจราจร
- แนวทางการพัฒนาที่ ๓ พัฒนาระบบไฟฟ้า

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ให้ประชาชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๓ ด้านการท่องเที่ยว

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ ปรับปรุงสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และภูมิทัศน์ให้สวยงาม
- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาล

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๔ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ พัฒนาและปรับปรุงระบบกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูล และระบบบำบัดน้ำเสียให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล
- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ อนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม
- แนวทางการพัฒนาที่ ๓ ด้านสุขาภิบาลและสถานที่
- แนวทางการพัฒนาที่ ๔ ควบคุมและป้องกันมลพิษ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๕ ด้านคุณภาพชีวิตและคุณค่าทาง

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ พัฒนาระบบการศึกษา
- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ จัดหาและปรับปรุงวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ด้านการศึกษา
- แนวทางการพัฒนาที่ ๓ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แนวทางการพัฒนาที่ ๔ พัฒนาระบบสาธารณสุข
- แนวทางการพัฒนาที่ ๕ การควบคุมและป้องกันการระบาดโรคติดต่อ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ ๖ ด้านชุมชนเข้มแข็งและศักยภาพของคน

- แนวทางการพัฒนาที่ ๑ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- แนวทางการพัฒนาที่ ๒ จัดส่งเคราะห์ สวัสดิการต่าง ๆ ให้กับประชาชนและกลุ่ม

๒.๗ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

การบริหารงานเทศบาลเมืองพิจิตร

จังหวัดพิจิตรก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๖๐๑ จากพงศาวดารเหนือพระยาโคตรตะบองได้ย้ายเมืองจากนครไชยบุรี มาตั้งที่หมู่บ้านสระหลวง โดยได้เริ่มฝังหลักเมือง เมื่อวันพุธ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีชวด พ.ศ. ๑๖๐๑ และได้เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า "เมืองสระหลวง"

เทศบาลเมืองพิจิตรเดิมเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดพิจิตร ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองพิจิตร เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๙ มีเนื้อที่เขตเทศบาล จำนวน ๑.๘๘ ตารางกิโลเมตร ได้ทำการก่อสร้างสำนักงานเทศบาลขึ้นเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวในงบประมาณ ๖,๐๐๐ บาทถ้วน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้มีพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙ เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองพิจิตรขึ้นอีก ๑.๒๙ ตารางกิโลเมตร รวมกับเขตเทศบาลเดิมเป็นเนื้อที่ ๓.๑๗ ตารางกิโลเมตร ซึ่งได้ขอกู้เงินกองทุนส่งเสริมกิจการ เทศบาล (ก.ส.ท.) เพื่อก่อสร้างอาคารเทศบาลเมืองพิจิตรเพิ่มเติมใหม่ในวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองพิจิตรเป็น ๑๒.๐๑๗ ตารางกิโลเมตร ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๘๖ ตอนที่ ๑๑๗ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

แนวทางการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

๑) วัตถุประสงค์

- เพื่อให้การคมนาคมภายในตำบลมีความสะดวกและปลอดภัย
- เพื่อให้มีน้ำอุปโภคบริโภคสะอาดได้มาตรฐาน
- เพื่อให้มีไฟฟ้าแสงสว่างอย่างทั่วถึง
- เพื่อให้มีสถานที่ดำเนินงาน/กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ในตำบล
- เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้มีระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ดี

๒) เป้าหมายการพัฒนา

- ก่อสร้าง ขยาย ปรับปรุง ซ่อมแซม สาธารณูปโภคพื้นฐาน ให้มีครบครัน
- ปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษา ศาลาอเนกประสงค์ ที่อยู่ในความรับผิดชอบให้อยู่ใน

สภาพดี

- ขยายเขตประปา ไฟฟ้าและติดตั้งไฟกึ่งให้ทั่วถึง

๓) แนวทางการดำเนินงาน

จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนา เกี่ยวกับจำนวนไฟฟ้า ประปา ถนน โทรศัพท์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่

- จัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการและจัดทำงบประมาณในการดำเนินการ

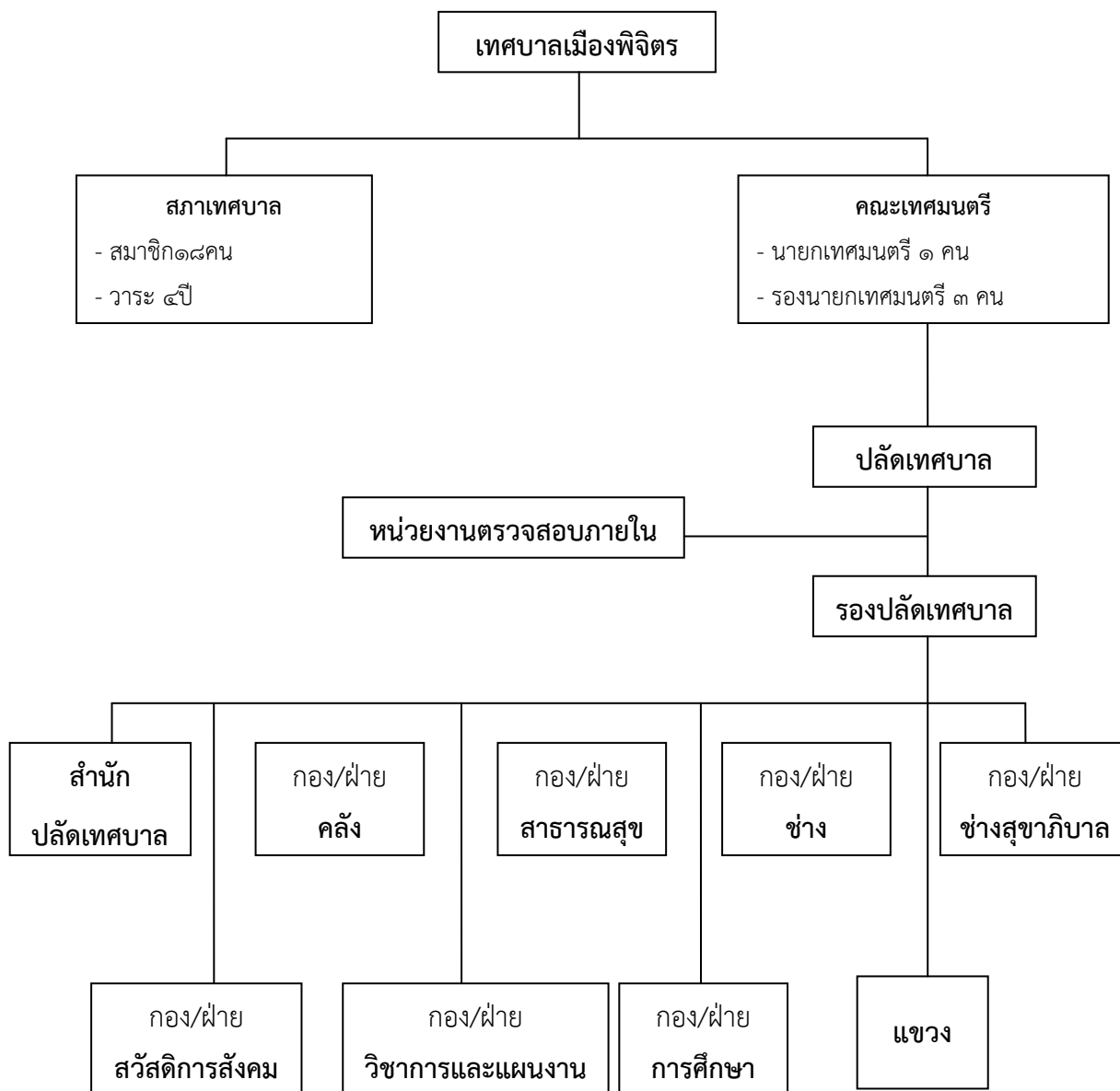
จัดทำ ขยาย ปรับปรุง ซ่อมแซม โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ
 ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันจัดการและส่งเสริมงานการ
 บริการด้านสาธารณสุข

๑. สภาพทั่วไป

เทศบาลเมืองพิจิตรตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านทั้งสองด้านในท้องที่อำเภอเมือง
 พิจิตรและเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด พื้นที่เขตเทศบาลมี ๗,๕๑๐.๖๒๕ ไร่ หรือ ๑๒.๐๑๗ ตาราง
 กิโลเมตร

การเดินทางไปจังหวัดพิจิตร ระยะห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือประมาณ ๓๕๐
 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ตามทางหลวงหมายเลข ๑๑๗ เส้นทางผ่านอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์
 เข้าแยกอำเภอสามง่าม ระยะทาง ๓๔๗ กิโลเมตร และเส้นทางผ่านอำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์
 ผ่านอำเภอทับคล้อ เข้าแยกอำเภอสามง่าม ระยะทาง ๓๕๔ กิโลเมตร โดยรถไฟ ระยะทาง ๓๕๑
 กิโลเมตรทางรถประจำทาง มีรถประจำทางถึงจังหวัดพิจิตร ออกจากสถานีขนส่งสายเหนือ ทุกวันทาง
 รถไฟ มีขบวนรถไฟหลายสาย ทั้งรถเร็ว รถด่วนพิเศษ รถดีเซลราง จากกรุงเทพฯ ไปพิจิตรทุกวัน
 ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๕ ชั่วโมง

๒.๗.๑ โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลเมืองพิจิตร

แผนภาพที่ ๒.๓ โครงสร้างและแบ่งส่วนการบริหารของเทศบาลเมืองพิจิตร

๒.อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตาม พรบ.เทศบาลฯ พ.ศ. ๒๕๔๖ (มาตรา ๕๐)

๑. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
๒. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
๓. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูล

ฝอยและสิ่งปฏิกูล

๔. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
๕. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- ๖ ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
๗. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
๘. บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
๙. หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตาม พรบ.เทศบาลฯ พ.ศ. ๒๕๔๖ (มาตรา ๕๓)

๑. กิจกรรมตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๐
๒. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
๓. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
๔. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
๕. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
๖. ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
๗. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
๘. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตาม พรบ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ.

๒๕๔๒

๑. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
๒. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
๓. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
๔. การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
๕. การสาธารณสุขการ
๖. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
๗. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
๘. การส่งเสริมการท่องเที่ยว

๙. การจัดการศึกษา
๑๐. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
๑๑. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
๑๒. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
๑๓. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
๑๔. การส่งเสริมกีฬา
๑๕. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๑๖. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
๑๗. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
๑๘. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
๑๙. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
๒๐. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
๒๑. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
๒๒. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
๒๓. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
๒๔. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒๕. การผังเมือง
๒๖. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
๒๗. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
๒๘. การควบคุมอาคาร
๒๙. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๓๐. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๓๑. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เทศบาลเมืองพิจิตรตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านทั้งสองด้านในท้องที่อำเภอเมืองพิจิตร และเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด พื้นที่เขตเทศบาลมี ๗,๕๑๐.๖๒๕ ไร่ หรือ ๑๒.๐๑๗ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ครั้งนี้ดังนี้

๒.๘.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

ธีระยุทธสุดเสมอใจได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกอำเภอศรีสัชชนาลัยจังหวัดสุโขทัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยโดยด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงานประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางในขณะที่ด้านการตัดสินใจด้านการวางแผนการบริหารงานและด้านการติดตามประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกได้แก่อายุระดับการศึกษารายได้สุทธิต่อปีและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้สำหรับปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกได้แก่เพศสถานภาพสมรสและอาชีพ ^{๖๙}

พระสมภพ กิตติสมปนโน (ชูศรี) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาประชาชนในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ในด้านสังคม/ชุมชนท้องถิ่นและด้านสาธารณะชุมชนอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น

^{๖๙}ธีระยุทธสุดเสมอใจ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึกอำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย”, *ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์), ๒๕๕๐.

ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑^{๗๐}

พระสมุห์อเนก ปุณฺณวุฑฺโฒ(แก้วดวงดี) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : วัดในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : กรณีศึกษาในเขตอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเผยแพร่ ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก ประชาชน มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีอาชีพที่ต่างกัน และมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๗๑}

พลศักดิ์ชูพานิชสกุล ได้วิจัยเรื่อง ประชาชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการพัฒนาเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ทั้ง๓ด้านคือด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้านสังคมและเศรษฐกิจด้านการเมืองและการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำทุกด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการเมืองและการบริหารอยู่ในระดับต่ำสุดระดับการมีส่วนร่วมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมและระดับการมีส่วนร่วมด้านสังคมและเศรษฐกิจมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำจากมากไปน้อยตามลำดับข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ดูแลปรับปรุงด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมและด้านสังคมเศรษฐกิจเป็นลำดับแรกรองลงมาคือต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์^{๗๒}

เรื่องยศปรีดี ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบทจังหวัดกาฬสินธุ์ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการร่วมกันในการวางแผนพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนโดยมีการ

^{๗๐} พระสมภพ กิตติสมปโน (ชูศรี), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๗๑} พระสมุห์อเนก ปุณฺณวุฑฺโฒ (แก้วดวงดี), “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร กรณีศึกษา : วัดในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๗๒} พลศักดิ์ชูพานิชสกุล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมการพัฒนาของเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์”, ภาควิชาปรัชญาปริญาญรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์), ๒๕๕๐.

รวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆกันเช่นมีการรวมกลุ่มแบบกลุ่มอาชีพมีการพบปะปรึกษาหารือเพื่อการศึกษาและความต้องการร่วมกันในชุมชนเดือนละ ๒-๓ ครั้งด้านการลงทุนในการดำเนินงานในการบริหารส่วนตำบลพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลงทุนในการดำเนินงานโดยมีการจัดตั้งแหล่งทุนของกลุ่มในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุดและมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการเสียสละแรงงานด้านการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณลักษณะดำเนินการคือมีการประชุมชี้แนะและวางแผนจัดสรรงบประมาณโดยใช้สมาชิกแสดงความคิดเห็นใช้มติที่ประชุมโดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากนี้บุคลากรในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและด้าน ๔ ด้านอยู่ในการดำเนินงานด้านความสามัคคีและการให้ความร่วมมือและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนตามศักยภาพ^{๗๓}

สรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมชี้ให้เห็นค่อนข้างชัดเจนว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายลักษณะและเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการสำหรับคนทุกสังคมการมีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆได้แต่สำหรับบางคนการรับรู้ การตัดสินใจเข้าร่วมอาจเนื่องมาจากการที่เขาเห็นประโยชน์ที่จะได้รับไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนรวมก็ตามแต่สำหรับประชาชนอีกจำนวนมากมองการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดๆจากการที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำ อาจเป็นเพราะประชาชนยังไม่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การปกครองท้องถิ่นมากเท่าที่ควรจะเป็น

ตารางที่ ๒.๖สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธีระยุทธสุดเสมอใจ, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์), ๒๕๕๐.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดักผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยโดยด้านการรับผลประโยชน์จากการบริหารงานประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ในขณะที่ด้านการตัดสินใจด้านการวางแผนการ

^{๗๓} เรืองยศปรีดี, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบทจังหวัดกาฬสินธุ์”, ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒.

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	บริหารงานและด้านการติดตามประเมินผลประชาชนอยู่ในระดับน้อย
พระสมภพ กิตติสมปโน (ชูศรี), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากในด้านสังคม/ชุมชนท้องถิ่นและด้านสาธารณสุขชุมชนอยู่ในระดับมาก
พระสมุห์อเนก ปุณณวุฒโท (แก้วดวงดี), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.	การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : วัดในอำเภอนิคมบ่งศรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : กรณีศึกษาในเขตอำเภอนิคมบ่งศรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒. เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเผยแผ่ ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก ประชาชน มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ ๐.๐๑
พุลศักดิ์ชูพานิชสกุล, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์), ๒๕๕๐.	ประชาชนมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการพัฒนาเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ทั้ง๓ด้านคือ ๑. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้านสังคมและเศรษฐกิจด้านการเมืองและการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำทุกด้าน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๒. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการเมืองและการบริหารอยู่ในระดับต่ำสุด ระดับการมีส่วนร่วมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และระดับการมีส่วนร่วมด้านสังคมและเศรษฐกิจมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำจากมากไปน้อยตามลำดับ
เรื่องยศปรีดี,(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒.	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบทจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการร่วมกันในการวางแผนพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนโดยมีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆกันเช่นมีการรวมกลุ่มแบบกลุ่มอาชีพมีการพบปะปรึกษาหารือเพื่อการศึกษาและความต้องการร่วมกันในชุมชนเดือนละ ๒-๓ ครั้ง ๒. ด้านการลงทุนในการดำเนินงานในการบริหารส่วนตำบลพบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลงทุนในการดำเนินงานโดยมีการจัดตั้งแหล่งทุนของกลุ่มในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุดและมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒.๘.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

นุกูล ฝอยทอง ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของประชาชนโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเมืองการบริหารจัดการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศ ระยะเวลา

ที่อาศัยแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลแกดำ พบว่า ไม่แตกต่างกัน^{๗๔}

บุษราภรณ์เพี้ยจุนได้วิจัยเรื่อง ทักษะของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูมอำเภอดงหลวงจังหวัดมุกดาหารทักษะของประชาชนต่อระดับการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูมอำเภอดงหลวงจังหวัดมุกดาหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพรองลงมาคือด้านส่งเสริมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและกระบวนการประชาสังคมด้านส่งเสริมการศึกษาประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้และด้านการพัฒนาแหล่งน้ำตามลำดับประชาชนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกันมีทักษะต่อระดับการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูมอำเภอดงหลวงจังหวัดมุกดาหารไม่แตกต่างกัน^{๗๕}

ไพฑูรย์อินทพิบูลย์ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ในด้านการร่วมรับรู้และด้านการร่วมปฏิบัติการและดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางในขณะที่การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมคิดตัดสินใจและการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชาชนด้านผู้นำและด้านข้าราชการและพนักงานของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ด้านการร่วมรับรู้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับเพศอายุระดับรายได้และตำแหน่งในชุมชนสำหรับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมคิดตัดสินใจพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอายุระดับการศึกษาอาชีพและตำแหน่งในชุมชนส่วนการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติการหรือดำเนินงานพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับเพศสถานภาพสมรสอาชีพและตำแหน่งในชุมชนสำหรับการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอายุ

^{๗๔} นกุล ฝอยทอง, “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๒.

^{๗๕} บุษราภรณ์เพี้ยจุน, “ทักษะของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูมอำเภอดงหลวงจังหวัดมุกดาหาร”, สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ), ๒๕๕๔.

ระดับการศึกษาอาชีพระดับรายได้และตำแหน่งในชุมชน ปัจจัยด้านประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ด้านการร่วมรับรู้ด้านการร่วมคิดตัดสินใจ ด้านการร่วมปฏิบัติการหรือดำเนินงานและด้านการติดตามและประเมินผลนอกจากนี้พบว่าปัจจัยด้านข้าราชการและพนักงานของรัฐมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล^{๗๖}

สิริมา กิจพ้อคำ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในกลุ่มตากสิน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านเป้าหมาย ด้านบทบาท ด้านตัดสินใจ และด้านการติดต่อสื่อสาร มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน การจำแนกสถานะภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมมากที่สุด และจำแนกสถานะภาพแต่ละฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^{๗๗}

อดิศักดิ์ คำเพราะ ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านการร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ๖ ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ได้แก่ ด้านการกำกับติดตามผล ด้านความสนใจรับรู้ข่าวสาร ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการร่วมรับผิดชอบ ด้านการร่วมรับประโยชน์และด้านการร่วมดำเนินการ^{๗๘}

^{๗๖}ไพฑูรย์อินทพิบูลย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์”, **ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์), ๒๕๕๐.

^{๗๗}สิริมา กิจพ้อคำ, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในกลุ่มตากสิน สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี), ๒๕๕๐.

^{๗๘}อดิศักดิ์ คำเพราะ, “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ”, **การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** (การปกครองท้องถิ่น), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์การจำทำแผนยุทธศาสตร์จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม เพื่อแสดงทัศนคติของประชาชนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์นั้นๆ เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ของมาเป็นกรอบกระบวนการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ในการทำแผนยุทธศาสตร์ซึ่งมีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำแผนอยู่ในระดับที่แตกต่างกันตามคุณวุฒิ และหน้าที่การงาน เช่น ประชาชนจะอยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการสถานศึกษาจะอยู่ในระดับมาก เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
นุกุล ฝอยทอง, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๒.	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นของประชาชนโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเมืองการบริหารจัดการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศ ระยะเวลาที่อาศัยแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลแกดำ พบว่า ไม่แตกต่างกัน
บุษราภรณ์เพ็ญจัน, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ), ๒๕๕๔.	ทัศนะของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ๑. ทัศนะของประชาชนต่อระดับการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	สูงสุดคือด้านการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ รองลงมาคือด้านส่งเสริมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ไพฑูรย์อินทพิบูลย์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์), ๒๕๕๐.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผน ยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ๑. ในด้านการร่วมรับรู้และด้านการร่วมปฏิบัติการ และดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางใน ขณะที่การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมคิดตัดสินใจและการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ๒. เมื่อพิจารณาภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชาชนด้านผู้นำและด้านข้าราชการและพนักงานของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
สิริมา กิจพ่อค้า, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี), ๒๕๕๐.	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในกลุ่มตากสิน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านเป้าหมาย ด้านบทบาทด้านตัดสินใจ และด้านการติดต่อสื่อสาร มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. การจำแนกสถานะภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมมากที่สุด และจำแนกสถานะภาพแต่ละฝ่าย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕
อดิศักดิ์ คำเพราะ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองกันทรลักษณ์ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ๑. โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านการร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ๖ ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ได้แก่ ด้านการกำกับติดตามผล ด้านความสนใจรับรู้ข่าวสาร ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการร่วมรับผิดชอบ ด้านการร่วมรับประโยชน์และด้านการร่วมดำเนินการ

๒.๘.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

จรัสสุชาติพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพรจังหวัดชุมพรผลการวิจัยพบว่า ๑) คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง ๕๖-๖๕ ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่มีระยะที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปี ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ๒) คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนอยู่ในระดับปานกลาง ๓) การพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนตามเทคนิคการประชุมระดมความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในการคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนได้เป็นอย่างดีและสามารถสรุปออกมาเป็นแผนปฏิบัติการได้ ๙ โครงการ ๔) หลังการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ F.S.C. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนอยู่ในระดับสูงโดยมีความรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมประชุมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑๕) หลังการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ F.S.C. กลุ่มตัวอย่างมีทักษะในการร่วมคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนในระดับปานกลาง^{๗๙}

ขยพล โบราณมูล ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางประชาชนที่มีเพศต่างกันมีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามไม่แตกต่างกันประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าและประชาชนที่มีการศึกษาระดับปวส./อนุปริญญามีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการวางแผนชุมชนมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕สภาพปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามมีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลอยู่ในระดับปานกลางสาเหตุของปัญหาเกิดจากการที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนพัฒนาอันเนื่องมาจากผลการดำเนินการของเทศบาลที่ไม่ปรากฏเด่นชัดและเทศบาลขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงทำให้เสียโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลซึ่งข้อเสนอนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองมหาสารคามที่จะนำไปพิจารณาเป็นแนวทางการพัฒนาเทศบาลให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป^{๘๐}

ปรีดา ธีรศิลาเวช ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามพบว่าการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน ๑ ด้านคือด้านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางจำนวน ๕ ด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือด้านการคัดเลือกและ

^{๗๙} จริญญาติพงษ์, “การจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพรจังหวัดชุมพร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี), ๒๕๔๙.

^{๘๐} ขยพลโบราณมูล, “การศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๙.

จัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านการเตรียมการจัดทำแผนด้านการตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์และ
แนวทางการพัฒนาในห้วงสามปีด้านการจัดทำร่างแผนพัฒนาและด้านการจัดทำรายละเอียดโครงการ
หรือกิจกรรมการพัฒนาการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนา
เทศบาลเมืองมหาสารคามอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามพบว่าคณะกรรมการชุมชนที่มีอายุระดับ
การศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือง
มหาสารคามไม่แตกต่างกันข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยพบว่าเทศบาลเมืองมหาสารคามควรจัด
กิจกรรมอบรมสัมมนาจัดทำสื่อและประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการชุมชนมีความรู้ความเข้าใจใน
หลักการจัดทำแผนพัฒนารู้ถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
ท้องถิ่นรวมทั้งกำหนดนโยบายและจัดโครงสร้างของเทศบาลเมืองมหาสารคามให้มีความสอดคล้อง
เหมาะสมกับการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนให้มากยิ่งขึ้น^{๘๑}

พิสมัย บุญเลิศ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาล
นครสมุทรปราการผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นเพศ
หญิงมีอายุระหว่าง๔๑-๕๐ปีมีอาชีพรับจ้างมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมีรายได้ระหว่าง
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐บาท/เดือนเป็นสมาชิกกลุ่มมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า๑๐ปีการศึกษา
MCRU ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการพบว่า
ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมมากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการกับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าเพศอายุอาชีพรายได้และ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
วางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนระดับการศึกษาและการเป็น
สมาชิกกลุ่มของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา
เทศบาลนครสมุทรปราการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕และข้อเสนอแนะที่สำคัญของ
ประชาชนเทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมมือกันทำงานให้หน่วยงานของเทศบาล
ปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยในชุมชนและจัดให้มีการพบปะปรึกษา
กับชุมชนให้มากกว่าเดิม^{๘๒}

^{๘๑}ปรินดาธิรติลาเวทย์, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือง
มหาสารคามอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**,
(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๐.

^{๘๒}พิสมัยบุญเลิศ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ”,
ปัญหาพิเศษวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๙.

วราพร สีสกุล ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้าผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลตำบลบางคล้าอำเภอบางคล้าจังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด๒ด้านและระดับน้อย๕ด้านโดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาอันดับคือการจัดทำร่างแผนพัฒนาการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการการอนุมัติและประกาศใช้และการกำหนดจุดหมายและแนวทางการพัฒนาระยะยาวและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการศึกษาปรากฏดังนี้

ด้านการเตรียมการจัดทำแผนประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง๒ข้อและระดับน้อย๓ข้อโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนของชุมชนเพื่อกำหนดการใช้ทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการประชุมชุมชนในการชี้แจงโครงการที่ได้รับอนุมัติเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลด้านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับน้อยทุกข้อโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือเป็นกรรมการในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับน้อยโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน

ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกข้อโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือมีโอกาสได้เข้าร่วมในการประชุมพิจารณาทบทวนวัตถุประสงค์ของสาขาแผนการพัฒนาจากแผนพัฒนา๕ปีและมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาคัดเลือกวัตถุประสงค์จากแผน๕ปีด้านการจัดทำร่างแผนพัฒนาประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกข้อโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือมีส่วนร่วมในการนำร่างแผนพัฒนาปีที่ปรับปรุงเสนอคณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อพิจารณาและมีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนเพื่อรวบรวมรายละเอียดของแผนงานโครงการด้านการอนุมัติและประกาศใช้ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับน้อยที่สุด๓ข้อและระดับปานกลาง๑ข้อโดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและรองลงมาคือมีส่วนร่วมในการประชุมร่างแผนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการประสานแผนเสนอต่อสภาเทศบาลเพื่อเสนอผู้บริหารลงนามอนุมัติและมีส่วนร่วมในการประชุมนำร่างแผนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเสนอต่อคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้าอำเภอบางคล้าจังหวัดฉะเชิงเทราในแต่ละด้านนั้นจะได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษาไปแก้ไขปัญหาปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้าให้ดีขึ้นต่อไป^{๘๓}

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการวางแผนและการมีส่วนร่วมเป็นส่วนมากและการพัฒนาต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาว เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนจากการพัฒนา โดยถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด สามารถนำเอาศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของคนมาใช้ในการพัฒนา โดยมีหลักพื้นฐานคือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กระบวนการพัฒนาต้องเป็นการพัฒนาจากภายใน ระบบและวิธีการพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนและชุมชนนั้นๆ ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การพัฒนาตามโครงสร้างอยู่ในระดับที่แตกต่างกันตามตัวแปร เช่น อายุ เพศ และความระดับความคิดเห็นของประชาชน เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จริญสุชาติพงษ์, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี), ๒๕๔๙.	การจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพรผลการวิจัยพบว่า ๑. คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง ๕๖-๖๕ ปีสำเร็จการศึกษาระดับประถมเป็นส่วนใหญ่ ๒. คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนอยู่ในระดับปานกลาง ๓. การพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนตามเทคนิคการประชุมระดมความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในการคิดตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนได้เป็นอย่างดี

^{๘๓} วราพรสื่อสกุล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้าอำเภอบางคล้าจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๗.

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ชยพล โบราณมูล, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๙.	การศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามไม่แตกต่างกัน
ปรินดาธิรศิลาเวทย์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๐.	ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคามอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามพบว่ามีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน๑ด้านคือด้านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางจำนวน๕ด้าน
พิสมัยบุญเลิศ,(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๙.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการผลการวิจัยพบว่า ๑.ประชาชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง๔๑-๕๐ปีมีอาชีพรับจ้างมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมีรายได้ระหว่าง๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐บาท/เดือนเป็นสมาชิกกลุ่มมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า๑๐ปีการศึกษา MCRU ๒. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	พัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการพบว่าประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมมากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการกับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าเพศอายุอาชีพรายได้และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ
วราพรสื่อสกุล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้าผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลตำบลบางคล้าอำเภอบางคล้าจังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด๒ด้านและระดับน้อย๕ด้าน ๒. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการศึกษาปรากฏทั้งนี้ด้านการเตรียมการจัดทำแผนประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

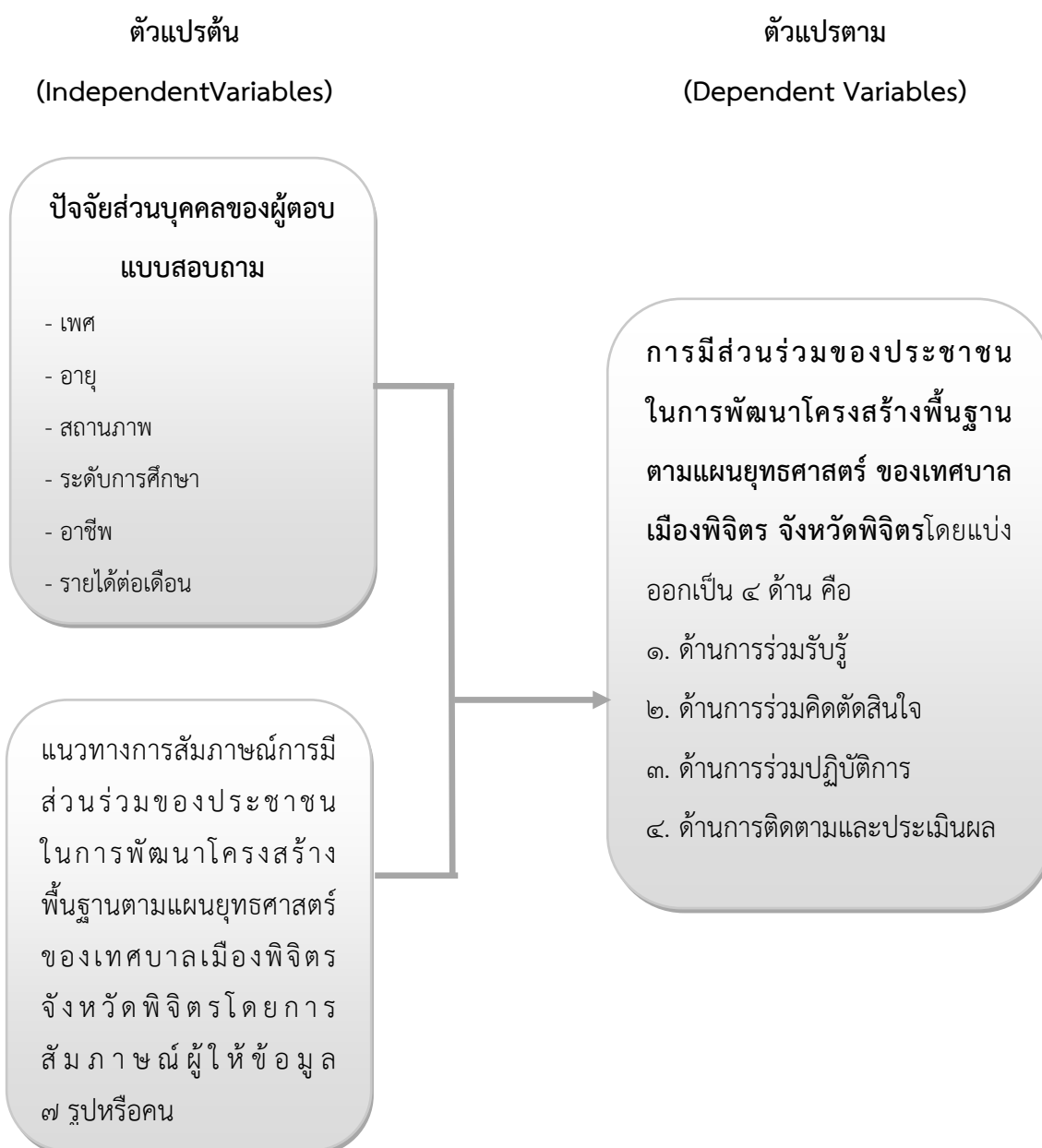
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนยุทธศาสตร์ ของเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศอายุสถานภาพการสมรสระดับการศึกษาอาชีพรายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยกำหนด

ขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของการมีส่วนร่วม^{๘๔} ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 ๑. ด้านการร่วมรับรู้ ๒.ด้านการร่วมคิดตัดสินใจ ๓. ด้านการร่วมปฏิบัติการ ๔. ด้านการติดตามและ
 ประเมินผลดังแผนภาพที่ ๒.๔

^{๘๔}Cohen John,M.&Uphoff Norman, T, **Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity,** (World Development,(8) March, 1982), pp. 214-222.

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดงานวิจัย